

Vol 44

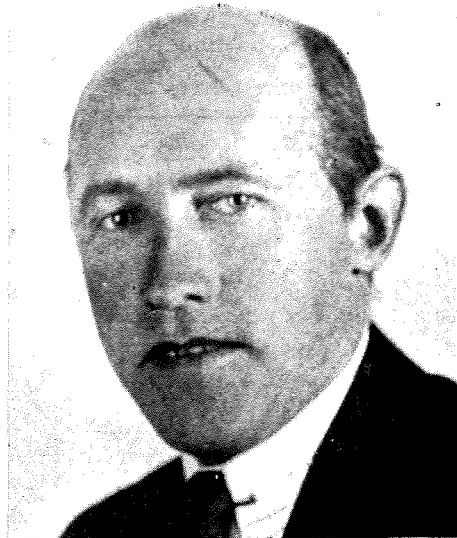
No. 1

AMERICAN ESPERANTO  
AMERIKAVANTO  
ESPERANTISTO

SEPTEMBER-OCTOBER

1931

SEPTEMBRO-OCTOBRO



PROFESSOR JENS SCHJERVE  
Ĉhe Teacher  
Who Is Coming to the United States  
(See Page 9)

Price 25 Cents Prezo

Per Year \$1.00 Jare

Published by

The Esperanto Association of North America  
Fort Lee, N. J., U. S. A.

THE ESPERANTO ASSOCIATION OF NORTH AMERICA, INC.

CENTRAL OFFICE: FORT LEE, N. J., U. S. A.  
 A Propaganda Organization for the Furtherance of the study and Use of the  
 International Auxiliary Language Esperanto.

*Classes of Membership:*

1. Life Members, \$100.00.
2. Sustaining Members, \$10.00.
3. Contributing Members, \$3.00.
4. Regular Members, \$2.00. These four classes include Amerika Esperantisto.
5. Regular Members without Amerika Esperantisto, 1.00.

E. A. N. A. Officers and Committees

President, Henry W. Hetzel, 4919 Warrington Ave., Philadelphia, Pa.; Vice-President, Parley P. Christensen, Melrose Hotel, 1201 S. Grand Ave., Los Angeles, Cal.; Secretary, J. J. Sussmuth, 1591 Anderson Ave., Fort Lee, N. J.; Asst. Secretary, Miss Carmen Sussmuth, 1591 Anderson Ave., Fort Lee, N. J.; Treasurer, Armin F. Doneis, 1591 Anderson Ave., Fort Lee, N. J.

*Executive Committee:* Mrs. Isabelle M. Horn, Chairman, R. No. 1, San Juan Bautista, Cal., 1934; Alfred D. Dennison, Masonic Bldg., Johnstown, N. Y., 1932; Paul R. Cargould, 3872 W. 43rd St., Cleveland, Ohio, 1933.

*Finance Committee:* Dr. B. K. Simonek, chairman, 1500 Culverton St., Chicago, Ill.; Glen P. Turner, Sherlock Hotel, Madison, Wis.; Mrs. Helen Frink, 1216 Nicollet Ave., Minneapolis, Minn.

*Propaganda Committee:* D. E. Parrish, chairman,

109 Fordham Drive, Buffalo, N. Y.; Mrs. B. H. Poddell, 1910 Bradley Pl., Chicago, Ill.; G. R. Thomson, 1737 Mission St., So. Pasadena, Cal.

*Publication Committee:* J. J. Sussmuth, chairman, 1591 Anderson Ave., Fort Lee, N. J.; James F. Morton, Paterson Museum, Paterson, N. J.; Miss Marshall Saunders, 62 Glengowan Rd., Lawrence Park, Toronto 12, Ont., Canada.

*Examinations Committee:* Prof. Edwin L. Clarke, chairman, Rollins College, Winter Park, Fla.

*National Director of Young People's Department:* Rev John H. Fazel, 1122 W. 8th St., Topeka, Kansas.

*Advisory Committee:* Dr. B. K. Simonek, 1500 W. Cullerton St., Chicago, Ill.; A. S. Vinzent, 1410 Claus Spreckels Bldg., 703 Market St., San Francisco, Cal.; Prof. Elven J. Bengough, McMaster University, Hamilton, Ont., Canada; Dr. F. A. Flood, 303 McCormick Bldg., Salt Lake City, Utah.

Club Directory

*Chapter 1. Boston Esperanto Society,* 516 Pierce Bldg., Copley Square. Pres., Geo. W. Lee; Vice-Pres., Prof. Louis C. Lambert; Treas., Miss Eugenie Ohman; Sec'y, Miss M. Butman. Meets the third Tuesday at 7 p. m.

*Chapter 2. New York Esperanto Society,* 331 W. 58th St., New York City. Pres., Lewis H. Maury; Vice-Pres., Catherine M. Healy; Sec'y and Treas., Lawrence A. Ware. Meets first Saturday of every month from Oct. to June, inclusive, at Hotel Endicott, 81st St. and Columbus Ave., New York City.

*Chapter 3. Philadelphia Esperanto Society;* Sec'y, Miss Esther H. Gealt, 4707 Springfield Ave., Philadelphia, Pa. Regular Barco (Esperanto Supper) and meeting, the first Friday of each month at the restaurant "Venture Gardens," 201 S. Camac St., at 7 p. m. Central Office, 133 N. 13th St. (Book Store of Peter Reilly Co.).

*Chapter 4. Columbia Esperanto Asocio,* 706 11th St., N. W., Washington, D. C. Pres., Mr. Allan Davis; Vice Pres. and Acting Sec'y, Miss Amy C. Leavitt.

*Chapter 5. Twin City Esperanto Society,* 1216 Nicollet Ave., Minneapolis, Minn. Pres., J. A. Forsell; Sec'y, Mrs. Helen Frink; Treas., Mr. H. W. Libby. Meets first Wednesday of each month at University of Minnesota.

*Chapter 6. The Esperanto Club of Milwaukee,* 1848 N. Fourth St., Milwaukee, Wis. Pres. A. C. Runkel; Sec'y and Treas., Mrs. T. Beckman. Meets every Monday in Club Room of Milwaukee Public Library, Wisconsin, at Eighth Street, at 7:30 p. m. Esperanto class every Wednesday evening, in Lecture Room of Public Library.

*Chapter 7. Essex County Chapter of E. A. N. A.,* 128 Market St., Newark, N. J. Pres., Dr. William S. Benson; Sec'y and Treas., Miss Della C. Lincoln. Meets the third Thursday of the month at 7 p. m.

*Chapter 8. The Esperanto Club of Los Angeles.* 117 1-2 S. Reno Street, Los Angeles, Cal. Pres., R. V. Williams; Sec'y, G. R. Halton. Meets 6:30 p. m., every second Saturday at the Arcadia Cafeteria, 540 South Broadway, and fourth Wednesdays at Central Public Library. Classes at Polytechnic Evening High School.

*Chapter 9. Esperanto Klubo "Harmonio," New York, N. Y.* Meets every third Saturday of the month (from October to May) at 7 p. m., at Hotel Cumberland, Broadway and 54th St., New York City. Pres., Mrs. Mary H. Ford; Sec'y, Mrs. E. A. Meerbott, 109-32 143rd St., Jamaica, N. Y.; Vice-Pres. and Organizer, Berthold Schmidt.

*Chapter 10. Esperanto Club of Pasadena, Calif.* 1737 Mission St., So. Pasadena, Cal. Pres., George R. Thomson; Sec'y, Mrs. Louise J. Barth, 314 South Lake Ave., Pasadena, Cal.; meets last Saturday of each month; weekly classes.

*Chapter 11. Esperanto Society of Seattle, Wash.* 1318½ Second Ave., Seattle, Wash. Pres., Wayne Jackson; Sec'y-Treas., Mrs. L. O. Jackson. Four classes per week.

*Chapter 12. Nashville Esperanto Club,* Nashville, Tenn. Pres., J. R. Muratta; Sec'y, Mrs. J. R. Muratta, 1112 Calvin Ave., Nashville, Tenn.

*Chapter 13. The Esperanto Club of Madison,* 124 King Street, Madison, Wis. Pres., Glen P. Turner; Sec'y Carl Froeding. Meets every Sunday at 10 a. m. in the Sherlock Hotel.

# The American Esperantist

## AMERIKA ESPERANTISTO

Entered as second-class matter November 1, 1929, at the Post Office of Fort Lee, N. J., under the act of March 3, 1879

Published bi-monthly at the first day of the first month by

THE ESPERANTO ASSOCIATION  
OF NORTH AMERICA

1591 Anderson Ave., Fort Lee, N. J., U. S. A.  
Subscription: One dollar a year

Eldonita dumonate je la unua tago de la unua monato de la

ESPERANTO ASOCIO DE  
NORD-AMERIKO

1591 Anderson Ave., Fort Lee, N. J., U. S. A.  
Abono: Unu dolaron jare

Editor: J. J. SUSSMUTH : Redaktoro

Vol. 44

SEPTEMBER-OCTOBER 1931

SEPTEMBRO-OKTOBRO

No. 1

## Our Twenty-fifth Anniversary      Nia Dudek-kvin-jara Jubileo

Twenty-five years ago a group of enthusiastic converts to Esperanto, somewhere in the middle-west, ventured to publish the first American Esperanto magazine. It was then called the "American Esperanto Journal." Soon after that another magazine was started and within a year the two magazines were combined into the "Amerika Esperantisto."

Almost simultaneously groups were forming all over the country, starting with the group in Boston, which is still existing, and is now Chapter No. 1 of E. A. N. A. This was the nucleus of the Esperanto Association of North America which was formed a year or two later and had its first Congress at Chatauqua, N. Y., in 1908.

From then on we find the Esperanto movement growing very rapidly on this continent. The Canadians had preceded us long before with their own magazine, "La Lumo," which was published in St. Hyacinthe, Que., in 1901. Groups were starting everywhere and there was not a town of importance that did not have a study group of Esperanto. The whole country was divided into districts and the edition of Amerika Esperantisto was then already close to 10,000. Esperanto's future seemed assured. It was more than an ordinary fad, but, like in Europe, the war destroyed the noble work which had been accomplished by so many hundreds and thousands. Everybody's interest was shifted from peace-time occupation and peace-promoting ideals to war and its soul-destroying, mind-poisoning outgrowths of national hatred.

Slowly all over the world the Esperanto movement rose again after the war. First, timidly looking around for the remnants of its once great army of followers. The movement lingered in all countries without exception. In some it picked

Antaŭ dudek-kvin jaroj grupo da Esperanto-convertitoj, ie en la mez-okcidento, entreprenis la eldonadon de la unua Amerika Esperanto-gazeto. Ĝi estis tiutempe nomita la "American Esperanto Journal." Bladaŭ poste ankoraŭ alia gazeto ekaperis kaj antaŭ ol unu jaro pasis la du gazetoj estis kunigitaj sub la nomo "Amerika Esperantisto."

Preskaŭ samtempe grupoj formiĝis ĉie en la lando, komencante per la grupo en Boston, kiu ankoraŭ ekzistas kaj nun estas Filio No. 1 de E. A. N. A. Tiu ĉi estis la kerno de la Esperanto-Asocio de Nord-Ameriko kiu fondiĝis post unu aŭ du jaroj kaj okazigis sian unuan kongreson en Chatauqua, N. Y., en 1908.

De tiu momento ni trovas ke la Esperantomovado kreskis rapide sur ĉi tiu kontinento. La Kanadanoj estis antaŭgintaj nin jam longe per sia propra gazeto, "La Lumo," kiu estis eldonata en St. Hyacinthe, Que., en 1901. Grupoj fondiĝis ĉie kaj ne ekzistis grava urbo kiu ne havis Esperanto-studgrupon. La tuta lando estis dividita je distriktoj kaj la eldonnombro de Amerika Esperantisto tiam proksimiĝis al 10,000. La estonteco de Esperanto ŝajnis esti certigata. Ĝi jam estis pli ol ordinara diletantaĵo sed same kiel en Eŭropo la milito detruis la noblan laboron kiu estis efektivigita de tiom da centoj kaj miloj da homoj. Ĉies intereso transiĝis de pac-periodaj okupoj kaj pac-antaŭenigaj idealoj al milito kaj ĝiaj anim-detruaj, mens-venenigaj rezultoj de nacia malamego.

Malrapidege ĉie en la mondo la Esperantomovado ree leviĝis post la milito. Unue timeme ĉirkaŭ-rigardante por la restaĵo de sia iam-granda armeo de sekvantoj. La movado malrapidis en ĉiuj landoj sen escepto. En iuj ĝi pli rapide re-

up quicker than in others. Leaders and ardent supporters were either dead or lost and so we find the Esperanto movement in America just alive enough to wait for the day when it would be revived to its former state.

We have all reasons to believe that we are now on a steady up-grade. New enthusiastic followers are joining our banner. The interest is again awakened. The press gives us favorable reports. Classes are started in many places with the result that new clubs are being formed. The strongest staff of officers, which we have had in years, is now leading the destiny of the Esperanto Association of North America. Individual groups who worked feebly and independently are realizing more and more the necessity of uniting their strength with that of their national organization, which permits them to do things on a much larger scale. We now count fifteen chapters and more are preparing to join us. Each one means added strength to all of us and it seems that the number of independents and free-lancers, who believe to serve the movement best by working by themselves, is getting smaller and smaller.

Results of united strength are starting to show:

Our magazine is gradually becoming one of the best national periodicals.

We have a steadily growing book publishing business.

A rising interest and enthusiasm among our members.

A traveling Che-teacher for the coming season.

A lecture tour by a world traveler.

And many, many other new things.

This is our Twenty-fifth Anniversary year, and let us celebrate this event throughout the whole year until the next Congress.

Let each member pledge himself to at least one more new member and one more subscriber to our magazine. If we can double our subscription list by next May, the Central Office will then submit a proposition which should be of utmost importance for the American Esperanto movement and without a doubt will serve as a model to be followed by other countries.

Do your share now! *Renew your own membership and subscription* and get that friend of yours, who is waiting to be brought into our ranks!

Last but not least, remember the culmination of our Anniversary, the *Twenty-fifth Annual Congress at Los Angeles, Calif.*

Let us all prepare to meet again on the sunny shore of the Pacific in a spirit of harmony and an atmosphere of Esperantic enthusiasm.

fortiĝis ol en aliaj. Gvidantoj kaj ardaĵ subtenantoj estis aŭ mortintaj aŭ perdiĝintaj kaj ni trovis la Esperanto-movadon en Ameriko ĵus sufiĉe ekzistanta por atendi la tagon kiam ĝi estus revivigita al ĝia antaŭa stato.

Pro bonaj kialoj ni kredas ke ni nun iradas supren sur pli sukcesplenan deklivon. Novaj entuziasmaj adeptoj aliĝas sub nia standardo. La intereso revekigis. La gazetaro donadas favorajn raportojn. Klasoj ekestas en multaj lokoj kun la rezulto ke novaj kluboj estas fondiĝantaj. La plej forta estraro, kiun ni havis dum jaroj, nun gvidas la destinon de la Esperanto-Asocio de Nord-Ameriko. Individuaj grupoj kiuj malforte kaj sendepende laboris nun komprenas pli kaj pli la neceson unuigi siajn fortojn kun tiuj de sia nacia organizaĵo, kiu permesas ke ili agu laŭ multe pli vasta skalo. Ni nun nombras dekkvin filiojn kaj pluaj preparas sin por aliĝi al ni. Ĉiu filio aliĝinta signifas tiom pli da forto por ni ĉiuj kaj ŝajnas ke la nombro da sendependuloj kaj neorganizitaj diletantlaboruloj, kiuj kredas servi la movadon plej bone laborante sole, fariĝas pli kaj pli malgranda.

La rezultoj de unuigitaj fortoj komencas montriĝi:

Nia gazeto grade fariĝas unu el la plej bonaj naciaj Esperanto-periodaĵoj.

Nia libro-eldona negoco konstante kreskas.

Kreskanta intereso kaj entuziasmo inter niaj membroj.

Vojaĝanta Ĉe-instruisto por la venonta sezono.

Preleg-vojaĝo de mondvojaĝinto.

Kaj multaj, multaj aliaj novaĵoj.

Tiu ĉi estas nia Dudek-kvin-Jubilea jaro kaj ni festu la okazon dum la tuta jaro ĝis la venonta kongreso.

Ĉiu membro garantiu havigi almenaŭ unu plian novan membron kaj ankoraŭ unu plian abonanton por nia gazeto. Se ni povas duobligi nian abonantaron ĝis Majo, la Centra Oficejo submetos proponon kiu devus posedi plejan gravecon por la Amerika Esperanto movado kaj sen-dube servos kiel modelo sekvinda por aliaj landoj.

Faru vian devon nun! *Renovigu vian propran membrecon kaj abonon kaj varbu tiun amikon vian, kiu atendas esti venigata en niajn vicojn!*

Laste sed ne malpli grave, memoru ke la kulminacio de nia Jubileo estos la *Dudek-kvina Ĉiujara Kongreso en Los Angeles, Calif.*

Ni ĉiuj preparu nin por kunveni denove sur la suna bordo de la Silenta Oceano sub la influo de harmonio kaj en atmosfero de Esperantista entuziasmo.

## Esperanto Activity in North America

Correspondents are requested to send in concise reports of meetings and other Esperanto events. They should be typewritten, spaced, and on one side of the paper and kept separate from other correspondence

*Seattle, Wash.* The Esperanto Society of Seattle, Chapter No. 11, which was organized by Mr. Wayne Jackson after addresses in that city by Miss Martha Root, on Esperanto, has been making good progress. Mr. Jackson has secured the co-operation of the local newspapers and the Northwestern Broadcasting system, Inc., which operates five radio stations, in the propagating of Esperanto as an educational feature. The Seattle Society has 55 paid-up members, and 15 other individuals have pledged to affiliate by the first of October. It has held three regular monthly meetings, given one banquet, and has organized and conducts five classes for the study of Esperanto. These classes are being conducted by Mr. and Mrs. Jackson and Mr. George Adams, who is Director of Education. These classes all have a regular attendance of over 20 students, and are held in the Baha'i Hall. A regular series of Esperanto radio programs were broadcasted every Saturday by the Northwestern Broadcasting System, and the following speakers discussed Esperanto from various viewpoints: Prof. Watanabe, Mr. Frank E. Kannair, Mrs. M. Houseman, and Mrs. L. Caswell. During October Esperanto talks by the following persons will be broadcasted: Miss E. Nordquist, Mrs. L. O. Jackson, and Mr. G. C. Nordquist. Since the Rotary International will hold its next year's convention in Seattle, the Seattle Esperantists are taking steps to put over some real propaganda for that occasion and will be glad to receive assistance from Esperanto Rotarians.

*Seattle, Wash.* Due to the extended range of the Seattle Esperanto Society, caused by its radio activities, a new organization called the "Northwestern Esperanto Society" was founded on September 3rd, the purpose of which is to tie together the new Esperantists which are being created all over the Northwest by the radio talks and lessons. Officers of this organization are Frank E. Kannair, president; treasurer, Miss B. LeMay; secretary, Wayne Jackson. A meeting will be held at 7:30 p. m., October 1st, in Meves Cafeteria, to ratify the constitution and elect remaining officers.

*Note*—In our last issue we stated that Mr. Wayne Jackson had been appointed as Regional Director of Utah, Montana, Oregon and Washington. We wish to correct this to Washington, Oregon, Montana, Idaho, British Columbia, and Alberta, Canada.

*Vancouver, B. C.* Miss Alice Vicks was requested to give a talk on Esperanto by the Independent Labor Party and the result was that eight members decided to form a group and begin to learn Esperanto. There are ten branches of I. L. P. in Vancouver, and it is believed that the committee will recommend similar addresses to the other branches.

*Minneapolis, Minn.* The Fair Association has donated the space for an Esperanto Exhibit which was arranged by the Twin Cities Esperanto Club. This was a very good opportunity to inform the public about Esperanto.

*Long Beach, Cal.* A series of radio talks about Esperanto given by members of the Long Beach Esperanto Group are arousing considerable interest, and the organization of a new class is contemplated for the coming season.

*Ann Arbor, Mich.* An Esperanto Exhibit was arranged at the Washentaw County Fair by Dr. F. S. Onderdonk. Detailed report is still outstanding.

*Philadelphia, Pa.* Chapter No. 3, Philadelphia Esperanto Society will hold its first Fall meeting Thursday, October 1st, at "Venture Gardens." A representative of the Central Office will deliver some very important reports and no one should miss this meeting.

*Chicago, Ill.* The Chicago Area Esperantists met on August 26th, and elected the following officers: Pres., Dr. George J. Drews; secretary, Alois S. Knapp; treasurer, Arthur E. Regal. It was decided to apply to the E. A. N. A. for membership as a Chapter, and that the meetings would be held every Wednesday at 8 p. m. at 2408 Warren Boulevard.

*Toronto, Canada.* The Toronto Esperantists met at the home of Miss Marshall Saunders on Monday, Aug. 17, to make the acquaintance of E. A. N. A.'s General Secretary, Mr. J. J. Sussmuth, who enjoyed their hospitality during his Canadian business trip.

*New York, N. Y.* Chapter No. 9. "Harmonio" Esperanto Club met at its second "ekskurs-festo" of the summer at Tibbett's Brook Park, in Yonkers, on August 16, where everybody present enjoyed himself chatting and singing in Esperanto. There was also a declamation rendered by Mrs. Goldzier and a short council was held regarding the fall activities of "Harmonio." Sev-

eral of the participants enjoyed a long swim in the beautiful pool. Several non-Esperantists took part, as did also two out-of-town Esperantists, S-ro U. Kataoka, of Osaka, Japan, and S-ro A. F. Doneis, of Milwaukee. A similar "ekskursfesto" was also held on September 13th at the same place.

*The Twin City Esperanto Club.* On Saturday, August 22nd, the club held its monthly picnic at Highland Park in St. Paul. Mr. Conrad Hanson, who with Mrs. Hanson, has just returned from five years in Chili, S. America, was the guest of honor. Mr. Hanson, who was the first secretary of the Twin City Esperanto Society, played a very influential part in St. Paul city affairs and founded the Cosmopolitan Club and The World fellowship Group, both of these organizations having the same aims as Esperanto. In the evening these three clubs joined in giving a reception to Mr. and Mrs. Hanson at 8 o'clock in the pavilion of the park. Flags of all nations represented, decorated the walls. The Mayor of St. Paul gave a formal welcome to these world travelers and expressed his appreciation of the work done by the three clubs represented. More than 250 people were present to extend the hand of friendship and understanding to the Hansons. A number of very excellent talks were given both in English and Esperanto.

*Los Angeles, Cal.* The Los Angeles Esperantists met at the regular monthly meeting on September 12, at Leighton's Arcade Cafeteria, to conduct the club's business and to enjoy an Esperanto program.

Every Monday and Wednesday, beginning September 14, the regular Esperanto Class is being held from 7 to 9 p. m., at the Polytechnic High School, Room 152.

On September 23rd an all-day monthly outing was held.

*New York, N. Y.* The officers and leading members of the New York Esperanto Society, Chapter 2, have been holding regular meetings in the offices of Mr. Paul Maiwurm on Forty-second Street, for the purpose of reorganizing and in order to discuss plans for the coming season. Upon learning of the coming of the Ĉe teacher, Professor Jens Schjerve, it was decided, at the meeting of September 16th, to begin immediate preparations for several Ĉe courses in the metropolitan district, and the "Committee on Ĉe instruction" was formed by the appointing of the following members: A. F. Doneis, chairman; James D. Sayers, and Paul Maiwurm. It was decided that the society would co-operate thoroughly with the Esperanto Club "Harmonio" and with the Central Office of E. A. N. A.

*On Board S. S. America, Atlantic Ocean.* An Esperanto Class with 33 participants was conducted by Mr. P. P. Christensen while on his way back to Usono after the Cracow Congress. There were two hours of instruction per day; one at 10:30 a. m. and one after the siesta at 3:30 p. m. The interest grew in intensity as the course progressed, as is usual when Mr. Christensen is the instructor. Mrs. Harpur, one of the students, stated that these Esperanto classes were the most interesting hours of her trip. Everybody demanded that Mr. Christensen give a parting hour of instruction on the last day before disembark-



ing in New York. Among the participants of this course were Miss C. F. Berg, Portland, Ore.; Mr. Robert B. Birge, Andover, Mass.; Miss L. Gladish, Bryn Athyn, Pa.; Mr. and Mrs. George Harpur, New York City; Mrs. George Lightman, New York City; Mrs. E. W. Lightman, Washington, D. C.; Mr. H. H. Lissner, Sr., Los Angeles; Mr. S. MacMaekin, Utica, N. Y.; Mr. J. P. Nevens, Lodi, N. J.; Mr. F. Pfitzner, Brooklyn, N. Y.; Mr. J. Riha, Detroit; Miss S. Sutermeister, West Hartford, Conn.; Miss T. Sinar, New York City; Mr. and Mrs. F. Vane, Cleveland; Mr. C. Wells, Detroit; Mr. H. M. Wert, Bloomfield, Mich.; Mrs. R. Fink, New York City; Miss L. Vane, Cleveland; Messrs. Fred and R. Hiergesell, and Mrs. F. Hiergesell, Rochelle Park, N. J. It is hoped that all of these newly-made Esperantists will become active in the Esperanto movement and that they will join their local Esperanto clubs. The Central Office will gladly help them to become established if they will request it.

*New York, N. Y.* On September 5th the members of the New York Esperanto Society and the Esperanto-Klubo Harmonio met at a special barĉo arranged jointly by those two organizations in honor of our new Vice-President, Mr. Parley P. Christensen, who had just returned from the Cracow Congress and the Esperanto-Domo in Arnhem. Mr. Christensen was enthusiastically welcomed by the New York Esperantists at the All Nations' Rendezvous, where he gave one of his delightful talks, reporting about the congress,

about the Esperanto-Domo, and above all giving advance information of the coming to America of the Ĉe instructor, Prof. Jens Schjerve, who has consented to make a teaching tour through America. This news was enthusiastically received and plans for the reception of this distinguished Ĉe teacher were immediately formulated. Mr. J. J. Sussmuth was then asked to speak to the gathering and he urged the fullest possible co-operation between the E. A. N. A. and its chapters in order that the greatest benefit be derived from this unique opportunity made possible by Prof. Schjerve. Mrs. Goldzier read a telegram-greeting from Fred R. Zimmerman, former governor of Wisconsin. Mr. A. F. Doneis was introduced to the gathering as the new Treasurer of E. A. N. A., who had recently moved to the Central Office from Milwaukee. The evening passed very pleasantly and profitably, and in parting Mr. Christensen induced everyone to visit him at the next congress in Los Angeles.

*Radio at the Twenty-fourth Congress.* Three radio talks about Esperanto were broadcasted from Milwaukee radio stations during the Twenty-fourth Congress of E. A. N. A. President H. W. Hetzel gave an enlightening talk containing general information about Esperanto and the movement from Station WISN, the Wisconsin News, on the first day of the congress. On the following evening our Vice-president, Mr. P. P. Christensen, gave one of his delightful talks about his Esperanto traveling experiences, from WTMJ, the Milwaukee Journal. On the same evening a rather detailed sketch of the Esperanto movement was broadcasted over Station WHAD, the Marquette University station, as it had been submitted by the Congress Committee. It is believed that these broadcasts helped materially to arouse interest in Esperanto and we thank the radio stations and our two eminent samideanoj for their help. It is to be hoped that similar broadcasts will be arranged during following congresses.

## Kion Vi Scias?

De JAS. H. MORRISON

1. Ĉu la homa koro estas sur la maldekstra flanko de la korpo?
2. Kiom da tempo bezonas la sango de homa korpo de kiam ĝi eliras la koron ĝis kiam ĝi revenas al ĝi?
3. Kial eburo estas minata en Siberio?
4. Ĉu polvo povas eksplodi?

## Esperanto's Progress Throughout the World

By ARMIN FRANCIS DONEIS

### Britain

The British Union for the League of Nations drew up a resolution which it will present to the World Educational Conference when that body meets under the auspices of the League of Nations in 1932 or 1933. It asks that that body investigate the need of an international auxiliary language, that it select the language most suitable, and that it find the methods by which it may best be taught.

### Estonia

The street railway employes of Tallin, Estonia, are following the example of the police and hotel employes of that city in learning Esperanto because an ever-increasing number of Esperanto-speaking tourists are frequenting Estonia. The city of Tallin has supported an Esperanto course for street railway employes to the tune of 200 crowns, and it is now possible to get your information in Esperanto.

In accordance with a request from the Estonian Teachers' Association, the Minister of Education of that country authorized the subvention of an Esperanto Course for teachers, to the extent of 300 crowns, and commissioned the association to arrange a course to be given by the famous Roumanian Esperanto teacher, Andreo Cseh. Not only Estonian teachers took advantage of the course, but also educators from neighboring countries came to learn the revolutionary pedagogical method of Mr. Cseh.

### France

The presidents of 112 French Chambers of Commerce met June 2nd and passed a resolution favoring the teaching of Esperanto in the schools and its propagation generally. They asked the president of the assembly to establish relations with Chambers of Commerce in all countries in order to promote the use of Esperanto for commerce and travel.

### Germany

"The Road Back," latest book of Erich Maria Remarque, author of "All Quiet on the Western Front," has just appeared in Esperanto. This book can now be had from the Central Office of E. A. N. A.

A Zamenhof Monument was inaugurated in Bad Reinerz, Germany, on August 15-16. The

Municipal Council of Reinerz has subvned the erection of the monument, and has renamed the square in which it stands "Esperanto Square." An historical bronze tablet will be placed on the house in which Dr. Zamenhof lived during his stay in that city.

The Prussian Academy of Technical Arts and Sciences has supported the publishing of "Internationale Sprachnormung in der Technik," a book about the international language, published by the Verein Deutscher Ingenieure (Society of German Engineers) for the purpose of establishing an international terminology.

The Union for the Perfection of Criminal Science in Berlin, an organization with 23,000 members and one of the largest of its kind in the world, decided to spread the use of Esperanto among its members.

---

#### Holland

The Esperanto House, which has been put at the disposal of the International Cseh Institute of Esperanto as an Esperanto Centre by the city of Arnhem, Holland, was officially opened on August 11, 1931, with a ceremony attended by the City Council of Arnhem and other high officials.

---

#### Hungary

At the Seventh General Meeting of the International Council of Tourism, held in Budapest, the value of Esperanto to the tourist was unanimously recognized and it was urged that the use of Esperanto should be fostered among hotel employees.

---

#### Latvia

The City Council of Riga established an Esperanto Department in the city library.

---

#### Norway

An Esperanto course for the police of Oslo, Norway, was supported by that city through a subvention of 100 crowns. The results of the course were so satisfactory that new courses will be organized this autumn, not only in Oslo, but also in other cities of Norway.

---

#### Poland

The City Council of Crackow, Poland, decided to rename one of the streets of that city "Zamenhof Street."

---

#### Russia

The Russian Postal Administration has issued two new stamps of one and three roubles, with Esperanto text.

## Enlarged Edinburgh Pocket Dictionary

E. A. N. A. Sole Agents  
For North America

It will be of interest to American Esperantists to know that a revised and enlarged edition of the Edinburgh Pocket Dictionary has just been published. Most of us found the little pocket dictionary very handy and useful, and this new enlarged edition promises to be met with enthusiastic approval from old and new Esperantists. To begin with, it has much larger and clearer type which is a considerable improvement over the little, old edition. The new edition has 288 pages as compared with 206 of the old, small edition, and notwithstanding its small bulk, about 6,000 Esperanto roots are given in Part I, with at least one English meaning for each; while in Part II appear more than 16,000 English words (having in all 25,600 different senses), with their Esperanto equivalents. A list of geographical names, and a short table of personal names, are given at the end of Part II with their Esperanto equivalents. It is to be noted that the Esperanto Association of North America has been appointed as the sole agent for this book in North America. Due to its enlarged size and contents this new edition sells at \$1.00. Get your copy from your Chapter or direct from the Central Office.

---

Ne provinte, ni ne scias kiom ni kapablas fari;  
pro tio iuj homoj havas tiajn bonajn opiniojn pri  
si mem.

---

Malfrua rekono de bona laboro estas kelkfoje  
pli malbona ol neniu.

## Tutmonda Kolektanto

La sola gazeto por kolektantoj. Redaktas  
D-ro Jozefo Takács. Administracio en  
Jablónné n. Orł., Ĉ. S. R. — Aperas du-  
monate. Abono 0.40 dolaro aŭ egalvaloro.  
Specimennúmero kontraŭ respondkupono.



## CHE METHOD IN AMERICA

Scores of our members have suggested that either Pastro Che or one of his graduated teachers should be brought to America to teach Esperanto in this world-famous method. We have always stated that this will be done as soon as we are ready to make the most of such a teaching tour. In order to get the best effect it is necessary to prepare the ground for such an enterprise. By preparing the ground, we mean that we should have the co-operation of a certain number of active Chapters who will be able to advertise and hold classes within their district. It is further necessary that we should be well stocked with enough literature to supply the demand for books which will be created during such time.

We have quite a number of active and energetic local clubs who can benefit by a special Che Course. We have also published or acquired a sufficient variety of text books to follow up the interest which will be created by such courses.

We are therefore ready to announce that the Esperanto Association of North Amerika is making arrangements to have the best Che teacher, outside of Pastro Che himself, to come to these shores to deliver a series of courses in several localities. The Che Institute in Arnhem, Holland, is sending us *Professor Jens Schjerve*, who will arrive in New York on or about the 10th of November and will stay with us until next May.

Arrangements are now being made for several classes in New York, which should take his time until about January 1st. From then on he will be ready to go to other cities, and we urge all our Chapters, who wish to have Professor Schjerve, to write us at once for further particulars regarding time, cost, etc.

This is America's opportunity and all our Chapters should rally to the Central Office. You will have our support and your chance to increase your membership is here.

Act at once! Call a special meeting if necessary! We can only send him to a limited number of localities, so why not to you?

This is an extraordinary opportunity and we do not know when we shall be able to repeat it.

### Just Out!

*Esperanto Course for Beginners*

Just what we've all been waiting for—a short course for beginners, which teaches the fundamentals of our language in a clear-cut fashion. The student begins to learn Esperanto *immediately*; no long-drawn explanations about pronunciation, no lost motion. The student can form over 500 sentences after the first lesson; the booklet uses 350 words in its lessons, which are neatly arranged as a vocabulary at the rear of the book. Buy this book in quantity and sell it to inquirers and beginners. Price, 15 cents.

### “Maljuna Nigrula Go”

De H. I. KEYES

(“Old Black Joe”)

*Tago de ĝojo flugis for de mi—  
Portis amikojn miajn for kun si;  
Vokis ĉielo—ili aŭdis ĝin,  
Kaj nun iliaj anĝel-vocoj vokas min.  
Mi venas, mi venas—la kapo klinas sin;  
Kaj nun iliaj anĝel-vocoj vokas min.*

—From the coming “American Esperanto Song Book.”

## Esperanto Digest of the American Press

By ARMIN FRANCIS DONEIS

The American Press has begun to treat Esperanto news more seriously than it has done in the past, and there is no longer any note of ridicule or jocularity in the newspaper accounts about Esperanto activity.

"East and West *do* meet" is the way the Los Angeles Record reports a visit of Dr. A. Abe, of Japan, among the Esperantists of Los Angeles, and a picture shows our big Vice-President, Parley P. Christensen, greeting the stocky little visitor from across the Pacific in Esperanto. Dr. Abe and Esperanto also came in for their share of publicity from the Los Angeles Times. On several occasions the Los Angeles papers gave accounts of Mr. Christensen's activity in Esperanto, and also some stories about Mr. Christensen and the value of Esperanto to the globe-trotter.

Several American newspapers have published series of articles dealing with Esperanto in some detail and among these are the Carolina Magazine and the Cuyahoga Falls Reporter, with articles by Prof. E. C. Metzenthin and Mr. F. Stancliffe, respectively.

Many comments on Esperanto and explanations of its significance appeared in the newspapers of Wisconsin and surrounding states, due to a controversy over the bill in the Wisconsin Legisla-

ture, proposing Esperanto as a regular course of study in the University of Wisconsin, which was introduced by our friend, Glen Turner, and his co-workers of Madison and Milwaukee.

The Milwaukee and Wisconsin Press were especially generous with their stories and reports about the 24th E. A. N. A. Congress in Milwaukee, and each of the Milwaukee newspapers had pictures of some of the events and main figures of the congress. Several reports were also published previous to the congress about E. A. N. A. and preparations for the coming congress.

The New York Times and the Baltimore Sun reported the 23rd Universal Esperanto Congress in Cracow, and the latter paper assumed a distinctly friendly attitude towards Esperanto. It pointed out that although practically all of the other international languages such as Volapuk, Ido, Antido, Solresol, Ro and Lingvo Kosmopolita have failed completely, Esperanto is *living* and *growing* and has a very encouraging future, in spite of the attacks which were made on it by founders of other languages in the past forty years, and that it has outlived all these languages.

It can be seen, from these as from the many other clippings which are continually reaching us, that a good deal more of respect is being accorded the Esperanto movement than was the case a few years ago, and it is to be hoped that the American Esperantists will take advantage of this change of attitude on the part of the press by keeping it well informed as to the progress Esperanto is making.

### "Suani-Rivero"

De H. I. KEYES

("Swanee River")

*Suani! bo al vi, rivero,  
Sopiras mi;  
El lokoj sur la tuta tero  
Plej kara estas vi.  
Mi, vagadante tra la mondo,  
Pripenas vin;  
Kaj pri la familia rondo  
Kiu dorlotis min.*

Rekantajo:

*Ho, nenio en la mondo  
Nun gojigas min;  
Ne plu la familia rondo  
Sur tero trovas sin.*

Ripetu la rekantaĵon.

—From the coming "American Esperanto Song Book."

### Alvoko Al Fremd-Landaj Esperantistoj

Se—*vi volas informiĝi pri la progreso de Esperanto en Usono,*

SE—*vi volas montri la amplekson de la Esperanto movado per ekspozicio,*

SE—*vi volas konatiĝi kun la vivo kaj kutimoj de Usono,*

SE—*vi volas lerni la Anglan lingvon pere de paralela anglan-Esperanta legaĵo,*

ABONU la plej viglan nacian gazeton

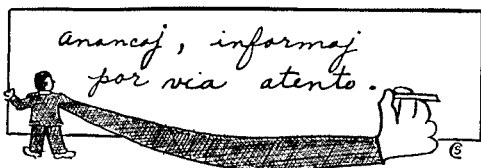
"AMERIKA ESPERANTISTO"

eldonita de

ESPERANTO-ASOCIO DE NORD-AMERIKO

Fort Lee, N. J.

## Our Bulletin Board



We take pleasure in announcing that the Staff of the Central Office has been increased by another member. Our newly-elected Treasurer, Mr. Armin Francis Doneis, has moved to Fort Lee and is giving a good part of his time to Association matters. Letters written and signed by him are official letters from the Central Office. His assistance will add to the efficiency of the Central Office.

\* \* \*

*American Esperanto Key.* The first desk edition of this Key is sold out and we have prepared a second edition. This Key found general approval and was bought in large quantities by several individuals and clubs. Buy your desk edition now; you will like it; it is good propaganda material.

\* \* \*

*Almanac, 1932.* We wish to publish this book on or before January 1st, but we need your assistance. Renew your membership before November 1st so that we can make a good showing in our increased membership list. This Almanac will again contain a business directory and in addition to that several other new features. It will have a list of all Esperanto teachers, a list of schools and colleges teaching Esperanto in America, newspapers and magazines favorable to the Esperanto movement, and many other items.

\* \* \*

*Membership and Subscription.* Renew your membership and subscription at once and save us

the doubt whether we should mail the Christmas number to your address. We are confident that you do not want to miss any number of our improved Esperantisto.

\* \* \*

*Stamps.* Our special offer of giving all those who return the stamps by September 1st the desk edition of the American Esperanto Key, has resulted in good returns. There are still some outstanding and we urge those who have not returned them or sent in their remittance, to do so without delay.

\* \* \*

*The Time Limit* for the Christmas number of Amerika Esperantisto is October 17th. Have all your reports and news items in by that time. Do not forget that the next copy is our *Christmas Number*. Make a present to your friends; give them a subscription for the Amerika Esperantisto as a Christmas gift. We shall mail the copies shortly before Christmas with a specially hand-painted Christmas card painted by our Central Office artist.

\* \* \*

*Full Addresses* are necessary for our mailing list. So when you write out your Registration Card, make your address complete. This also pertains to correspondence. And please, notify us of any change of your address immediately to avoid returning of your shipments or the copies of A. E.

\* \* \*

*Back Numbers of Amerika Esperantisto* will be sent free of charge to our regular subscribers if by any chance they did not receive their copy. Just mail us a postal stating the missing number.

\* \* \*

*The Students Page* will again appear in the next issue.

### Niaj Mortintoj

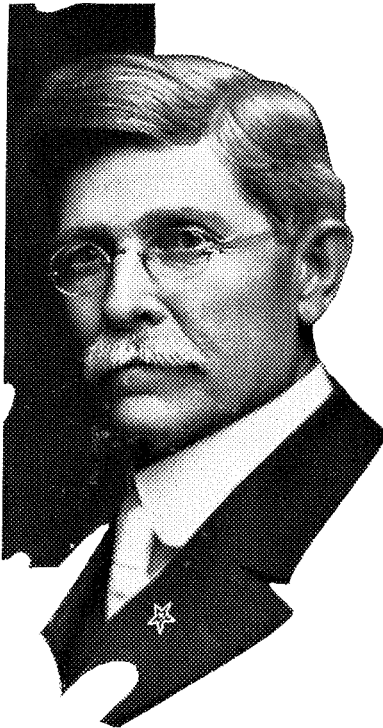
Mrs. Louise Thorne Morehouse, of Topeka, Kansas, died August 4, 1931. She was the wife of our beloved Hon. Geo. P. Morehouse, president of Topeko Esperanto Association, and Secretary of the Authors' Club, of which Mrs. Morehouse was a charter member. Our sincere condolence is extended to nia samideano and his family.

J. H. FAZEL.

*Jubilea Matrikulo*, de Sveda Esperanto-Federacio estis eldonita okaze de la 25jara ekzistado de la S. E. F. kaj konsistas el notindaj datoj el la historio de la Sveda Esperanto-movado, helpaj organizoj, kaj portretoj de Svedaj Esperanto-pioniroj. Inter aliaj troviĝas bildo de nia ŝatata Ĝenerala Sekretario, S-ro J. J. Sussmuth, kiam li en la jaro 1901, redaktadis Esperanto-rubrikon en la "Sodertelge Tidningen" kun kurso por komencantoj kaj semajna revuo. La libro ankaŭ enhavas adresaron kaj interesajn nun-tempajn informojn pri organizoj k. t. p. Ĝi estas bele presita kun multaj ilustraĵoj sur bona papero.

A. F. D.

## Nia Biografio



*Rev. John H. Fazel*

NASKITA en la jaro 1855 la 10an de Julio, proksime de la eta vilaĝo Orion, Wisconsin en malgranda ŝtipa kabano sur la bieno de lia patro, kiu estis farmisto. Liaj unuaj lecionoj estis ricevita de lia kara patrino, kiu estis ne nur farmistedzino, sed ankaŭ la instruistino de siaj kvar filinoj, kaj la lernolibro estis la sankta Biblio.

John Henry Fazel estis la plej maljuna filo; tial li unue fariĝis "farmisto en la valo." En 1875 li edziĝis je Phebe Willan, kiu poste ankaŭ fariĝis Esperantistino, kaj la patrino de kvar infanoj. Fidela edzino! Nun ŝi transloĝis, Marto 7an, 1928 en sian ĉielan hejmon.

Kiel junulo, S-ro Fazel eklernis Stenografion. Poste, kun lia familio li forlasis sian nasklokon, kaj vojaĝis al Sandwich, Ill. kie li laboris du jarojn kiel stenografiisto en ventmuela fabrikejo.

En la jaro 1884 li transloĝis al Winfield, Kansas, kie li malfermis komerclernejon kune kun sia frato Karlo; instruante stenografion, librotendon, kaj aliajn komercajn studadojn dum kelkaj jaroj. En la jaro 1887 li vendis la lernejon al sia frato, kaj transloĝis al Wichita, Kansas, kie li fariĝis oficiala raportisto en la juĝejo, kaj studis leĝon por fariĝi legisto, sed antaŭ ol li povis fini la studadon, li ricevis vokon por fariĝi predikisto. Tio sonas kiel ŝerco; sed, ne. Li sentis ke la voko

venis, ne nur de homoj, sed ankaŭ vere de Dio; kaj sen la kutima akademia preparado, li akceptis la vokon, kaj fariĝis pastro de unu tre malgranda, (kaj malriĉa) eklezio, entenante nur 77 membrojn, precipe virinojn kaj infanojn. Tie li predikis dum pli ol naŭ jaroj; kaj tiel sukcesis ke li lasis ne nur 77, sed 364 aktivajn membrojn.

Ricevante peton por iri al Oklahoma, li forlasis Wichita, kaj fariĝis Presbiteria Evangelisto de ĉiuj senpastraj (10) eklezioj en granda parto de Oklahoma kaj Indiana Teritorioj. En tiu laboro li daŭris dum sep aŭ pli jaroj, laborante kun granda sukceso; organizante dek novajn ekleziojn, kaj direktante la konstruadojn de ses preĝejoj.

Ĉar lia sano, kaj tiu de lia edzino ne estis bona, ili demetis la feliĉan amlaboron, kaj reiris al Kansas-o en 1906 kaj aĉetis malgrandan bienon proksime de Topeka, kaj kulturis la teron dum du jaroj.

Dum la tempo kiam li estis denove farmisto li fariĝis malsaneta kaj ne povis dum unu aŭ du semajnoj labori. Tiam li estis abonanto de la Christian Herald, de Novjorko, kies redaktoro estis T. DeWitt Talmadge. En tiu semajna ĵurnalo sin trovis kurso de lecionoj pri Esperanto, kondukita per S-ino Wilbur F. Crafts, de Washington, D. C. Antaŭe li estis studanto de Volapuk, eĉ ĝis li povis korespondi kun aliaj Volapukistoj, sed tio ne sukcesis, kaj ĉar li ne povis labori, li studis la Esperantajn lecionojn, kaj trovante la studadon tre agrabla daŭris la studadon post lia resaniĝo, kaj eĉ ĝis nun.

Tio okazis en la jaro 1908; Post du jaroj li vendis la bienon kaj denove predikis en Topeka ĝis la komenco de la mondmilito. Tiam en la printempo de 1917 li ricevis vokon por esti armea pastro kaj akceptante, li eniris la 90an Divizionon sub Generalo Ruckman, kaj servis en la Tendaroj Kelly Field, Ft. Sam Houston kaj Tendaro Travis, ĉiuj proksime de San Antonio, Texas. S-ro Fazel instruis klasojn da oficistoj, kaj de simplaj soldatoj en la lingvo Esperanto. Unu Roto da soldatoj studis la Francan lingvon dum preskaŭ unu jaron, kaj tiam la militestraro sendis ilin al—Italio! Ha.

La devizo de S-ro Fazel estis ĉiam en ĉiu klaso, "Uzu Ĝin, aŭ Perdu Ĝin." Nu, la plejmulto de ili ne nur perdis ĝin, sed, ho ve! perdis ankaŭ la vivon sur la militkampoj.

Post la milito li reiris Topekon, kaj tie li fariĝis skoltestro, kaj eĉ Regionestro por tiu teritorio dum du-tri jaroj.

Tamen, vintre kaj somere li instruis klasojn en Esperanto, eĉ ĝis nun. Ankaŭ li predikis en la sekvantajn jarojn ĝis li fariĝis tro maljuna; tiam li, laŭ lia peto estis "Honorinde Retirata" por ricevi pencion dum la vivo.

(Daŭrigata sur paĝo 20)

## La Translokita Fantomo

De FRANK R. STOCKTON

Tradukita de EDWARD S. PAYSON  
Honora Prezidanto de la Esperanta Asocio  
de Norda Ameriko

La kampa domo kaj bieno de sinjoro Johano Hinckman estis plezurega loko por mi, pro multaj kialoj. Ĝi estis la loĝadejo de afabla, kvankam iom impulsema, gastameco. Ĝi havis larĝajn, glate tonditajn herbejetojn kaj altegajn kverkojn kaj ulmojn; troviĝis boskaj ombraĵoj ĉe kelkaj lokoj, kaj ne malproksime de la domo fluis rivereto trans kiu streĉiĝis kruda ponto kun arboŝelo sur si; estis fruktoj kaj floroj, agrablaj homoj, ŝako, biliardo, veturoj, kaj fiŝkaptado. Ĉi tiuj estis fortaj allogaĵoj; sed neniu el ili, nek ĉiuj kune, estus sufiĉantaj por teni min ĉe la loko tre longe. Mi estis invitita dum la truta sezono, sed sendube mi estus fininta mian viziton frue en la somero, se ne estus okazinta, ke dum helaj tagoj, kiam la herbo estis seka, kaj la suno ne estis tro varma, kaj la vento iomete blavis, promenadis sub la altegaj ulmoj, aŭ trairis la arbarajn ombraĵojn la formo de mia Madelino.

Ĉi tiu fraŭlino ne estis vere, mia Madelino. Ŝi neniam donis sin al mi, kaj mi neniel akiris posedon de ŝi. Sed ĉar mi opiniis, ke posedi ŝin estis la sole sufiĉa kialo por daŭrigi mian ekzistadon, mi nomis ŝin, en miaj revoj, mia propra. Eble mi ne estus devigita limigi la uzon de ĉi tiu poseda pronomo al miaj revoj se mi estus confesinta al la fraŭlino mian amon.

Sed ĉi tio estis nekutime malfacila afero por fari. Ne nur mi timis, kiel timas preskaŭ ĉiuj amantoj, fari tion, kio tuj finus tiun ravan sezonon, kiun oni povus nomi la antaŭdemandada periodo de amo, kaj kio samtempe povus ĉesigi ĉian interkomunikadon aŭ kunulecon kun la objekto de mia pasio; sed mi ankaŭ terure timis Johanon Hinckman. Ĉi tiu sinjoro estis bona amiko mia, sed estus postulita pli kuraĝa viro ol mi estis je tiu tempo, por peti de li la donacon de lia nevino, kiu estis la dommastrino, kaj laŭ lia propra ofta raporto, la ĉefa apogilo de liaj pasantaj jaroj. Se Madelino konsentus kun mi pri miaj ĝeneralaj opinioj pri tiu temo, eble mi estus kuraĝinta prezenti la aferon al sinjoro Hinckman; sed, kiel mi antaŭe diris, neniam mi demandis de ŝi ĉu ŝi konsentus esti mia. Mi pensis pri tiuj aferoj dum ĉiuj horoj de la tago, kaj nokto, precipe la nokto.

Unu nokton mi kuŝis ne dormanta, en la granda lito en mia vasta ĉambro, kiam, per la nehela lumo de la nova luno, kiu lumo parte plenigis la ĉambron, mi vidis Johanon Hinckman starantan apud granda seĝo proksime de la pordo.

Mi estis treege surprizita pri tio pro du kialoj. Unue, mia gastiganto neniam antaŭe eniris mian ĉambron; kaj, due, li estis foririnta de hejmo tiun matenon, kaj li ne atendis reveni ĝis post kelkaj tagoj.

Tial mi estis povinta sidi tiun vesperon pli malfrue ol kutime kun Madelino sur la lunhela portiko. La figuro estis certe tiu de Johano Hinckman en lia ordinara vestaĵo, sed je ĝi estis ia malprecizeco kaj malklareco kiu baldaŭ certigis min, ke ĝi estas fantomo. Ĉu la bona maljuna viro estis mortigita? kaj ĉu lia spirito alvenis por min sciigi pri la afero, kaj konfidi al mi la protektaĵon de sia kara—? Mia koro ekbatis pri tio, kion mi estis pensonta, sed je tiu momento la figuro parolis.

“Ĉu vi scias,” li diris, kun vizaĝo kiu montris maltrankvilecon, “ĉu sinjoro Hinckman revenos hodiaŭ nokte?”

Mi opiniis, ke estas bone konservi trankvilan mienon, kaj mi respondis:

“Mi ne atendas lin.”

“Mi ĝojas pro tio,” diris li, eksidante en la seĝon apud kiu li staris. En la daŭro de du jaroj kaj duonon dum kiuj mi loĝis en ĉi tiu domo tiu viro neniam antaŭe estis for eĉ unu nokton. Vi ne povas imagi la liberecon kiun lia foresto donas al mi.”

Kaj kiam li parolis li elstreĉis siajn krurojn, kaj reklinis sin en la seĝon. Lia formo fariĝis malpli neklara kaj la koloroj de lia vestaĵo iĝis pli videblaj kaj evidentaj, dum esprimo de kontenta libereco anstataŭis la maltrankvilecon de lia vizaĝo.

“Du jarojn kaj duonon,” mi ekkriis. “Mi vin ne komprenas.”

“Estas tute tiel longe,” la fantomo, “de kiam mi unue venis ĉi tien. Mia situacio ne estas ordinara. Sed antaŭ ol mi parolos plue pri ĝi, permesu ke mi demandu de vi se vi estas tute certa, ke sinjoro Hinckman ne revenos hodiaŭ nokte?”

“Mi estas tiel certa pri ĝi, kiel oni povas esti pri io,” mi respondis. “Li hodiaŭ veturis al Bristol, du cent mejlojn for de ĉi tie.”

“Do, mi daŭrigos,” diris la fantomo, “ĉar mi ĝojas, ke mi nun havas bonan okazon paroli al vi, kiu aŭskultos al mi; sed se Johano Hinckman revenus kaj trovus min ĉi tie, mi estus terure timigata.”

“Tio estas tre stranga,” mi diris, treege konfuzita pro tiu, kiun mi aŭdis. “Ĉu vi estas la fantomo de sinjoro Hinckman?” Ĉi tio estis riska demando, sed mia kapo estis tiel plena de aliaj emocioj, ke ŝanĝis esti nenia spaco por la emocio timo.

“Jes, mi estas lia fantomo,” respondis mia kunulo, “tamen mi ne havas rajton esti tiu. Kaj jen estas tio, kio tiom maltrankviligas min, kaj

tiel multe timigas min. La afero estas stranga, kaj, vere, mi kredas, senegala ekzemplo. Antaŭ du jaroj kaj duono Johano Hinckman estis danĝere malsana en ĝuste ĉi tiu ĉambro. Unufoje li estis tiel malsana, ke oni kredis lin vere senviva. En konsekvenco de tro rapidega raporto rilate al ĉi tiu afero mi estis je tiu tempo nomita por esti lia fantomo. Imagu mian suprizon kaj teruron, sinjoro, kiam, post mia akcepto de la posteno kaj prenis sur min ĝiajn respondecojn, tiu maljuna viro reviviĝis, kaj fine li atingis sian ordinaran sanon. Mia stato estis tiam ekstreme ĝenanta kaj embarasa. Mi ne havis la povon reveni al mia originala senkorpeco kaj mi ne havis la rajton esti la fantomo de viro, kiu ne estas senviva. Miaj amikoj konsilis, ke mi tenu kviete mian postenon, kaj ili certigis min, ĉar Johano Hinckman estis iom maljuna viro, ke mi povos, post ne longa tempo, rajte ekpreni la postenon por kiu oni estis elektinta min. Sed mi diras al vi, sinjoro," li daŭris kun animeco, "tiu maljunulo ŝajnas tiel fortika, kiel iam antaŭe, kaj mi havas nenian ideon kiom pli longe ĉi tiu ĉagrena stato daŭros. Mi pasigas mian tempon penante eviti tiun maljunulon. Mi devas ne forlasi ĉi tiun domon, kaj li ŝajnas sekvi min ĉien. Mi diras al vi, sinjoro, li fantomas min."

"Vere tio estas stranga stato de aferoj," mi diris. "Sed kial vi timas lin? li ne povus malutili vin!"

"Kompreneble ne," diris la fantomo. "Sed eĉ lia apudesto estas skuo kaj teruro al mi. Imagu do, sinjoro, kiel vi sentus se mia situacio estus via propra."

Mi tute ne povis imagi tion. Mi simple tremetis.

"Kaj ĉiaokaze se oni devas esti senrajta fantomo," daŭrigis la aperaĵo, "estus pli agrable esti la fantomo de iu alia viro ol Johano Hinckman. Li havas ekkoleremon de humoro, akompanitan de facileco de satiro, kiun oni malofte renkontas. Kaj kio okazus se li vidus min, kaj eksciis, kiel mi estas certa, ke li eksciis, de kiam kaj kial mi loĝas en lia domo, mi apenaŭ povas imagi. Mi lin vidis en liaj paroksismoj de kolero; kaj, kvankam li ne pli malutilis la homojn kiujn li insultis, ol li malutilis min, ili ŝajnis tremeti antaŭ li."

Ĉion ĉi tion, mi, scias, estas tre vera. Escepte pro ĉi tiu karakteraĵo de sinjoro Hinckman, eble mi estas pli volonta paroli al li pri lia nevino.

"Mi kompatas vin," mi diris, ĉar mi efektive komencis havi simpatian senton al ĉi tiu bedaŭrinda aperaĵo. "Via sorto estas ja serioza. Ĝi rememorigas min pri tiuj personoj kiuj havas duoblulojn, kaj mi supozas, ke oni ofte estu ja tre kolera kiam li eksciis, ke ekzistas alia estaĵo kiu personigas lin."

"Ho, la cirkonstancoj ne estas similaj," diris la fantomo. "Duoblulo aŭ 'doppelganger,' vivas sur

la tero kun viro; kaj ĉar li estas precize simila al tiu viro, la duoblulo kompreneble kaŭzas ĉian ĝenajon. La afero estas tre malsama ĉe mi. Mi ne estas ĉi tie por vivi kun sinjoro Hinckman. Mi estas ĉi tie por anstataŭi lin. Nu, tre kolerigus Johanon Hinckman se li eksciis pri tio. Ĉu vi ne scias tion?"

Mi senprokraste konsentis.

"Nun, ĉar li estas for, mi povas esti trankvila iomete da tempo," daŭrigis la fantomo; "kaj mi tre ĝojas havi bonan okazon paroli kun vi. Mi ofte venis en vian ĉambron kaj fikse rigardis vin dum vi dormis, sed mi ne havis la kuraĝon paroli al vi ĉar mi timis, ke se vi parolus kun mi, ke sinjoro Hinckman aŭdus vin, kaj venus en la ĉambron por ekscii kial vi parolas al vi mem."

"Sed ĉu li ne aŭdus vin?" mi demandis.

"Ho ne!" diris la fantomo: "kelkfoje kiu ajn povas vidi min, sed neniu aŭdas min krom la persono al kiu mi alparolas."

"Sed kial vi deziras paroli kun mi?" mi demandis.

"Ĉar," respondis la fantomo, "mi ŝatas okaze paroli al homoj, kaj precipe al tia homo, kia vi estas, kies cerbo estas tiel ĝenata kaj maltrankvila, ke vi kredeble ne estos timigata de vizito de unu el ni. Sed mi precipe deziras peti, ke vi faru komplezon al mi. Estas treege kredeble, laŭ mia opinio, ke Johano Hinckman vivos ankoraŭ longan tempon, kaj do mia situacio fariĝas netolerlebla. Mia granda deziro nun estas esti translokita, kaj mi opinias, ke eble vi povas esti utila al mi."

"Translokita," mi demandis. "Kion vi intencas per tio?"

"Tio, kion mi intencas?" diris la alia, "estas ke nun, ĉar mi ekiris je mia kariero, mi devas esti la fantomo de iu, kaj mi deziras esti la fantomo de viro kiu estas efektive senviva."

"Mi opinius, ke tio estus sufiĉe facila," mi diris. "Bonaj okazoj nepre senĉese okazas."

"Tute ne! tute ne!" diris mia kunulo rapide. "Vi havas nenian ideon kia puŝigado kaj premeado ekzistas por havigi tiajn oficojn. Kiam ajn vakantaĵo okazas, se estas permesate al mi esprimi min tiamaniere, estas amaso da petoj por la fantomeco."

"Mi ne havis ideon, ke ekzistas tia stato de aferoj," mi diris, fariĝante tre interesata pri la afero. "Oni devas aranĝi ian precizan sistemon, aŭ metodon de rangoj, laŭ ku vi povus ĉiuj havi viajn vicojn simile al atendantoj en barberejo."

"Ho ve, tio tute ne sukcesus!" diris la alia. "Kelke da ni devus atendi por ĉiam. Estas ĉiufoje granda puŝigado kiam ajn bona fantoma situacio prezentas sin—kvankam, kiel vi scias, estas kelkaj situacioj kiujn neniu deziras akcepti. Ĉar mi tro rapidigis min en tia okazo, mi metis min en nunan malagrablan dilemon, kaj mi pensis, ke

eble vi helpas min eligi. Eble vi scias pri mal-sanulo kie oportuna ozazo por fantomeco ne estas ĝenerale atendita, sed eble prezentus sin je kia ajn momento. Se vi povus sciigi min ĵus antaŭe, mi estas certa, ke mi povus aranĝi por transloko.”

“Kion vi intencas?” mi ekkriis. “Ĉu vi deziras, ke mi mortigu min? aŭ fari mortigon por vi?”

“Ho, ne, ne, ne!” diris la alia, kun vapora rideto. “Mi intencas nenion tian. Certe estas geamantoj kiujn oni observas kun sufiĉe granda intereso, ĉar oni scias, ke tiaj personoj, je momentoj de malĝojo, prezentas tre dezirindajn fantomecojn; sed mi ne pensas pri tio pri vi. Vi estas la sola persono kun kiu mi deziris paroli, kaj mi esperis, ke vi povos doni al mi ian informon kiun mi povus uzi; kaj, pro tio, mi tre ĝoje helpas vin pri via ama afero.”

“Ŝajne vi scias, ke mi havas tian aferon,” mi diris.

“Ho jes!” respondis la alia, oscedetante, “mi ne povus esti ĉi tie tiel multe, kaj ne scii pri la tuta afero.”

Estis io terura en la ideo, ke Madelino kaj mi estis observataj de fantomo, eĉ, eble, kiam ni vagadis kune en la plej ravantaj kaj boskaj lokoj. Tamen, ĉi tiu fantomo estas tute eksterordinara, kaj mi ne povus senti la malŝaton kiu ordinare montriĝus en rilato al tiaj estaĵoj.

“Mi devas nun foriri,” diris la fantomo, stariĝante: “sed mi vidos vin ie morgaŭ nokte. Kaj rememoru—vi helpu min, kaj mi helpos vin.”

La sekvintan matenon mi havis dubojn ĉu estus konvene diri al Madelino ion pri ĉi tiu interparolado, kaj baldaŭ mi konvinkis min, ke mi devas resti silenta pri la afero. Se ŝi sciis, ke estas fantomo en la domo, eble ŝi tuj forlasus la lokon. Mi ne parolis pri la afero, kaj tiel konformigis mian konduton, ke mi estas tute certa, ke Madelino neniam suspektis tion, kio okazis. Dum iom da tempo mi estis deziranta, ke sinjoro Hinckman forigu sin, almenaŭ dum unu tago, de la bieno. En tia okazo, mi opiniis, ke eble mi pli facile kuraĝigus min por paroli al Madelino pri la temo de nia estonta kuna ekzistado; kaj nun, kvankam la oportuna tempo por tia interparolado efektive alvenis, mi ne estis preta utiligi ĝin. Kio fariĝus de mi se ŝi min malakceptus?

Mi havis ideon, tamen, ke la fraŭlino opiniis, ke se mi iam parolos, jen estas la deca tempo. Ŝi nepre sciis, ke iaj sentimentoj naĝas en mi; kaj ŝi ne estis senprudenta en sia deziro vidi la aferon decidita jese aŭ kontraŭe. Sed mi ne tute volis aĝi sen antaŭscio. Se ŝi dezirus, ke mi petu, ke ŝi donu sin al mi, ŝi devus prezenti al mi ian kialon por supozi, ke ŝi faros la donacon. Se mi vidis nenian kredeblecon, ke tia malavareco okazus mi preferus, ke aferoj restu kiaj ili estas.

(Daŭrigota)

## Scherer's Lecture Tour Through America

We have just received information that Mr. Joseph R. Scherer, Official Delegate of the I. C. K. and Extraordinary Delegate of E. A. N. A., will return to America at the beginning of January. He is prepared to give lectures on his trip around the world with Esperanto. These lectures will be given under the auspices of E. A. N. A. All Chapters, or such clubs who expect to become Chapters in the near future, should notify us at once whether they wish Mr. Scherer to come to their city to give a public lecture. These lectures will be a tremendous advertising medium for our movement. They will be held in both Esperanto and English and accompanied with slides from all countries where he has traveled with the aid of Esperanto.

All Chapters are urged to send in their application at once and we shall give them all the necessary information regarding cost, publicity, time, etc.

Here is your second chance to put Esperanto on the map in your locality. List your club now and take this matter up at the next meeting for definite action.

## Creative World Magazine

The Creative World Magazine, a new periodical appearing in Los Angeles, whose purpose it is to bring creative minds and the international market for ideas closer together, has established an interesting department known as the “Esperanto Section.” It is of interest to note that these pages are edited by our good friend and Vice-President, Parley Parker Christensen. These columns contain news of the spread of Esperanto and information about the movement, and among other things there is a news item reporting the founding of the “International Society of Creative Minds,” and the fact that this new organization has adopted Esperanto as its auxiliary language, to facilitate the exchange of ideas between creative minds of all countries.

## Rotaria Esperanto-Amikaro (R. E. A.)

### Auxiliary Language Resolution Passed by Rotary International

Through the efforts of Sir Charles Mander, Georges Warnier, J. D. Applebaum, and delegates of the Rotary Club of Napa, Cal., the need of an international auxiliary language was made apparent and emphasized at the 22nd Congress of Rotary which met in Vienna last July. As a result of these endeavors, there was a discussion about Esperanto during the official program by Sir Charles Mander, past president of British Rotary. Realizing the significance of Esperanto in connection with the work of Rotary the congress passed the following resolution unanimously:

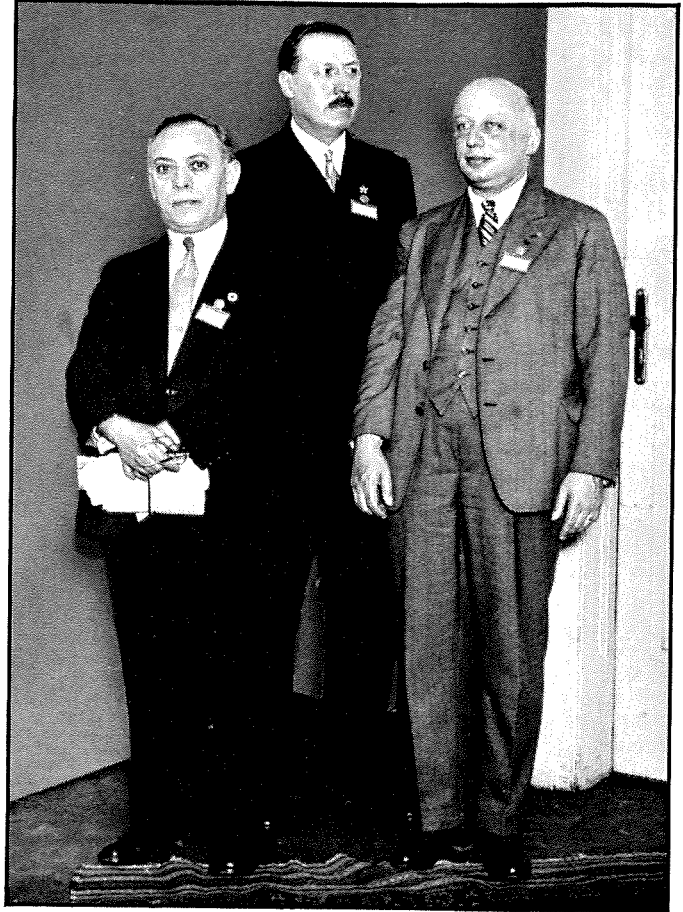
Whereas, in all effort toward the attainment of the Sixth Object of Rotary, we are at once met by the problem of language barrier, and

Whereas, it seems certain that until language barrier is overcome, complete attainment of our Sixth Object is improbable; Now therefore,

It is resolved by Rotary International assembled in its 22nd annual convention, that the problem of language barrier and its relation to the Sixth Object of Rotary and its solution are (and they are hereby declared to be) matters of importance and concern to Rotary International.

It is further resolved that the International Service Committee of Rotary International is hereby instructed to investigate as to what course will be most effective to accomplish the acceptance adoption and promulgation of such language by all nations as auxiliary to their national tongue, and report their recommendations to the Board of Directors of R. I.

*Cobourg, Ont., Canada.* Mr. Henry W. Fisher has been actively working in Rotary circles and has during the summer delivered addresses to many Rotary Clubs in the States of New York, New Jersey, Florida and Ontario, Canada.



*Left to Right*—Dr. Jur. Arnhold, Dresden; Georges Warnier, Paris, and J. J. Applebaum, Liverpool, who demonstrated the value of Esperanto at the 22nd International Rotary Congress in Vienna.

Rotary Song translated into Esperanto by Henry W. Fisher and B. W. Reich:

“HO ROTARI!”

Ekzistas klub' en kiu loĝas paco kaj fratam'.  
Rideto kaj manpremo servas kiel vivbalzam'.  
Konsentas la anar' ke ĉiu an' en sia rol'  
La dramon rotarian ludu kun tutkor', bonvol'.

Ho Rotari! Ho Rotari! Jen estas mot' por vi:  
Servemo, fideleco ja nin profitigas pli.  
Ho Rotari! prediku vi, pri fido, ĝoj' kaj am'  
Ĉar bona ag' por ĉielbluo estas ja ornam'.



# 23rd Universal Congress of Esperanto

# 23a Universala Kongreso de Esperanto

Krakow, Poland, Aug. 1-8, 1931

Krakovo, Polujo, Aug. 1an-8an, 1931

## ESPERANTISTS MEET IN CRACOW; 32 NATIONS SEND DELEGATES

(Special Cable to The New York Times)

Warsaw, Aug. 1.—The twenty-third International Esperanto Congress opened at Cracow this evening. Thirty-two nations are represented. Representatives of the Polish and foreign governments are attending the congress, which will last eight days.

All speeches will be made in Esperanto. The well known Esperanto teacher, Mr. Scherer, of California, will deliver lectures.

This is the second Esperanto congress to be held in Cracow, the first having been in 1912.



By De  
HOWARD B. FROST, Riverside, Calif.

Once more the Esperantists of the world have convincingly proved, in general and detail, that Esperanto is well fitted to be a means of international understanding, and is already playing that role very well. I heard that there were about one thousand of us who participated in the Congress in the former capital of Poland; and that was in spite of the regrettable fact that only a very few Germans were able to attend. The Germans were hindered not only by the direct effects of the financial crisis, but especially by a tax of 100 marks for each person leaving the country.

Traveling alone from Copenhagen toward Krakow, I first met Esperantists in a Berlin station, on the morning of July 31, just before my departure for Krakow. But in the train the talkative, hospitable, friendly creatures swarmed. Then began an epidemic of what might be called "intercommunicosis," which fevered the brain and agitated the lips and wearied the tongue. The voice tended especially to make the sounds, "From what land do you come?" Gradually, through the days following, the infection more and more excited the fingers also, producing an almost irresistible itching to obtain signatures and addresses. In spite of the professional efforts of TEKA, the illness left numberless visible traces, especially in Congress books and in notebooks, and even caused some mortality among doubts and sceptical no-

Denove la Esperantistoj de la mondo konvinke pruvis, ĝenerale kaj detale, ke Esperanto bone taŭgas kiel internacia komprenilo, kaj jam tiun rolon bone ludas. Oni diris, ke ni estis ĉirkaŭ 1,000 personoj, kiuj partoprenis la Kongreson en la iama ĉefurbo de Pollando; kaj tio okazis malgraŭ la bedaŭrinda fakto, ke nur tre malmultaj germanoj povis ĉeesti. La germanoj estis malhelpataj ne nur pro la rektaj efikoj de la financa krizo, sed speciale per imposto de 100 markoj po persono por la foriro el la lando.

Vojaĝante sole al Krakovo de Kopenhago, mi unue renkontis Esperantistojn en Berlina stacidomo, matene je la 31a de Julio, ĵus antaŭ la foriro al Krakovo. Sed en la vagonaro la parolemaj, gastigemaj, amikemaj kreitaĵoj svarmis. Tiam komencis epidemio de la tielnominda "interkomuniko," kiu febris en cerboj kaj agitigis lipojn kaj lacigis langojn. La voĉo plej emis fari la sonojn "De kiu lando vi venas?" Grade, tra la tagoj postaj, la infekto pli kaj pli ekscitis la fingrojn ankaŭ, ĝis preskaŭ nerezistebla jukado al akiro de subskriboj de nomoj kaj adresoj. Spite de la profesiaj klopodoj de TEKA (Tutmonda Esperantista Kuracista Asocio), la malsano lasis sennombrajn videblajn postsignojn, precipe en Kongreslibroj kaj notlibroj, kaj eĉ kaŭzis iom da mortado inter duboj kaj skeptikemoj. Ĉe la

tions. Among the young men, sometimes the whole arm was finally affected; for example, when we went through the cold, poorly lighted galleries of the salt mine at Wieliczka, far beneath the earth's surface, some arms tended to assume an embracing and protective attitude. Obviously, international friendship is very infectious, when the language barriers are absent!

In Berlin, unfortunately, it was found necessary to cancel the Precongress which had been officially planned, and I did not learn until afterward that many Esperantists nevertheless came together there for unofficial entertainment. The Precongress in Breslau, however, was held as planned, and some of us stopped there. We found excellent arrangements; Esperantists met us in the station and gave us a fine auto trip through the city, with visits to the Cathedral, the University, and the great auditorium, the "Jahrhunderthalle." In the evening there was a rather large meeting of Esperantists and others in the City Hall, on formal individual official invitation; there were addresses, in German or Esperanto, with translation, by a city councilman, a university professor, and Esperantists from several countries.

On August 1, five hours of railway travel brought us to Krakow, only one hour before the formal opening of the Congress; the temporary reception room at the station was the scene of great haste to find out about lodgings and to change money. I was accompanied to my lodging place by a uniformed city official, who spoke Esperanto.

I heard that about 1,600 persons attended the formal opening of the Congress in the great auditorium of the Catholic House. This was a very suitable place, except from the acoustic viewpoint; the strong echoes greatly hindered understanding, unless one spoke very clearly and rather slowly. In various meetings, also, both large and small, the street noises from the stone block pavements often were troublesome. There were occasional appeals for slow speaking, and in the third general meeting, on Friday, the speakers generally succeeded well, in spite of the annoying echoes.

In the business meeting, held on Monday, especially impressive was the eloquent address of Mr. J. Forge-Fethke on *Propaganda by Motion Pictures*. This subject was much discussed, and in later meetings its importance was further stressed. On Tuesday, the Universal Esperanto Association met; it was reported that the number of 2,000 places with delegates had been reached, and the new goal of 3,000 places was fixed; other encouraging reports were made, especially by Andreo Ĉe, by Mr. Scherer, and in relation to the success in developing tourist relations between Sweden and Estonia by means of Esperanto. TAGE (World-

junuloj, kelkfoje la tuta brako fine influigis; ekzemple, kiam ni trairis la malvarmajn, malbone lumigatajn galeriojn de la salminejo ĉe Wieliczka, (parolu Vieliĉ ka) profunde sub la tersupraĵo, kelkaj brakoj fariĝis ĉirkaŭprenemaj kaj kvazaŭ ŝirmemaj. Videble la internacia amikeco estas tre infektema, kiam la lingvaj bariloj forestas!

En Berlino, malfeliĉe, oni devis nuligi la oficiale planitan Antaŭkongreson, kaj mi nur poste sciigis, ke multaj Esperantistoj tamen kunvenigis tie por neoficiala gastigo. Sed la Antaŭkongreso en Breslau okazis laŭ la programo, kaj kelkaj el ni tie haltis. Ni trovis bonegajn aranĝojn; oni renkontis nin en la stacidomo, kaj kondukis bonan aŭtomobilon rondiradon tra la urbo, kun vizito al la Katedralo, la Universitato kaj la grandega aŭditorio, la "Jarcenthalo." Vespere okazis iom granda kunveno de Esperantistoj kaj aliaj en la Urbodomo, laŭ formala individua oficiala invito; urbestro, universitata profesoro kaj Esperantistoj el pluraj landoj paroladis, germane aŭ Esperante kun tradukoj. Je la la de Aŭgusto fervoja veturado venigis nin ĝis Krakovo nur unu horon antaŭ la Solena Malfermo de la Kongreso; la tiutempa akceptejo ĉe la stacidomo estis sceno de granda rapidemo pri loĝejoj kaj monŝanĝoj. Min akompanis al mia loĝejo uniforma urba oficisto, kiu parolis Esperante.

Oni diris ke 1,600 personoj ĉestis la Solenan Malfermon en la granda aŭditorio de la Katolika Domo. Tiu estis tre taŭga loko, escepte laŭ la akustika vidpunkto; la fortaj eĥoj multe malhelpis la komprenadon, se oni ne parolis tre klare kaj iom malrapide. En diversaj kunvenoj, ankaŭ, grandaj kaj malgrandaj, la stratbruoj de la ŝtonblokaj pavimaj ofte malhelpis. Oni kelkfoje pledis por malrapida parolo, kaj en la tria ĝenerala kunveno, je vendredo, la parolantoj ordinare bone sukcesis, malgraŭ la ĝenaj eĥoj.

En la lunda labora kunsido, precipe impresa estis la elokventa parolado de Sro. J. Forge-Fethke pri *Propagando per filmo*. Tiu temo multe diskutigis, kaj oni plue akcentis ĝian gravecon en postaj kunsidoj. Mardon la Universala Esperanto Asocio kunvenis; oni raportis la atingon de la nombro de 2,000 lokoj kun delegitoj, kaj fiksas la novan celon je 3,000 lokoj; aliaj kuraĝigaj raportoj estis farataj, precipe de Andreo Ĉe, de Sro Scherer, kaj pri la bona sukceso pri turistaj interrilatiĝoj inter Svedujo kaj Estonujo per Esperanto. TAGE (Tutmonda Asocio de Geinstruistoj Esperantistaj) ankaŭ kunvenis mardon,

wide Association of Esperantist Teachers) also met on Tuesday, and especially considered methods of instruction—as by pictures, games, etc., with children. Dr. Bujwid, although wearied by his work as President of the Local Congress Committee, presided at the meeting of ISAE (International Scientific Association of Esperantists) on Wednesday, and was active in the meeting of TEKA (World-wide Association of Esperantist Physicians) on Thursday. Mr. Warden, speaking on the pronunciation of Esperanto, said that the Poles seem to have, in general, the best pronunciation of the vowels; with *i*, he warned especially against the use of the sound in the English word *it*; in discussion, it was pointed out that the word *Esperanto* gives a good model for three of the vowels, and also that the weak pronunciation of *r* in English causes especial difficulty in Esperanto, where a weak *r* is not good. On Saturday, Mr. Robert Kreuz, discussing *How Make Our Propaganda More Effective?*, said that Esperanto propaganda must be based on correct psychological principles; we must not tediously repeat mere appeals to accept Esperanto, or make obtrusive the word or the idea; but often it is particularly effective merely to mention some concrete proof of the suitability or the actual usefulness of Esperanto. On Friday evening there was a small gathering which, although incidental and unofficial, very well illustrated the suitability of Esperanto for international meetings; this was a meeting for free discussion of questions of Esperanto usage, where the discussions were very lively, often attaining acerbity, in support of and opposition to various personal opinions.

On Sunday there were church services, both Protestant and Catholic. In the Protestant service, in the church of St. Martin, the pastor made an eloquent plea for Christian love in international relations, and for Esperanto as a very good means for its realization.

Afterward we gathered at the monument to Mickiewicz, and marched together to the street Niecala, which had just been renamed "L. L. Zamenhof Street," and attended the ceremonies at the unveiling of a memorial tablet in honor of the Majstro.

Many and good were the opportunities for becoming acquainted, and for pleasure of various kinds. As also with other affairs of the Congress, I will merely describe some of my own experiences. On Sunday afternoon we went in autobuses to Las Wolski. This beautiful forest covers a hill possibly 100 meters high, and we walked up by a long, winding path under the trees. Finally we reached an open space which gave a magnificent view of the valley of the Vistula. We chattered, some played games, and many had drinks—mainly bottled orangeade from Italy. Then we

kaj precipe, konsideris metodojn de instruado—kiel per bildoj, ludoj, ktp, kun infanoj. Dro. Bujwid, kvankam lacigita de sia laboro kiel Prezidanto de la Loka Kongresa Komitato, prezidis la kunsidon de ISAE (Internacia Scienca Asocio Esperantista) merkredon, kaj estis agema en la kunsido de TEKA jaŭdon. Sro Warden, parolante pri la prononcado de Esperanto, diris ke la poloj ŝajne havas ĝenerale la plej bonan prononcadon de la vokaloj; li avertis, pri *i*, kontraŭ la sono kiel en la angla vorto *it*; en diskuto, oni atentigis ke la vorto *Esperanto* donas bonan modelon por tri vokaloj, kaj ankaŭ ke la malforta prononco de *r* en la angla lingvo kaŭzas specialan malfacilecon en Esperanto, kie malforta *r* ne estas bona. Vendredon, Sro. Robert Kreuz, diskutante *Kiel propagandi pli efike?*, diris ke la Esperanta propagando devas baziĝi sur ĝustaj psikologiaj principoj; oni devas ne tede ripeti alvokojn al Esperantistiĝo, kaj ne tro trudi la nomon aŭ la ideon; sed ofte precipe efikas nura mencio pri ia konkreta pruvo pri la taŭgeco aŭ efektiva utileco de Esperanto. Vendredon vespere okazis malgranda kunsido kiu, kvankam flanka kaj neoficiala, tre bone ilustris la taŭgecon de Esperanto por internaciaj kunsidoj; oni aranĝis kunvenon por laŭvola diskutado de prilingvaj demandoj Esperantaj, kaj la diskuto tre viglis, ofte ĝis ioma akreco, en subteno kaj kontraŭstaro al diversaj personaj opinioj.

Dimanĉon okazis Diservoj, katolika kaj protestanta. Ĉe la protestanta, en la preĝejo de Sta. Martino, la pastro pledis elokvente por kristana amo internacia, kaj por Esperanto kiel tre bona rimedo por efektivigi tion. Poste ni kolektiĝis ĉe la monumento de Mickiewicz (-viĉ) kaj marŝis kune ĝis ulica (strato) Niecala, kiun oni ĵus renomis "ulica L. L. Zamenhof," kaj ĉeestis solenaĵojn ĉe malkovro de memortabulo je la honoro de la Majstro.

Multaj kaj bonaj estis la okazoj por interkonatiĝo kaj diversspeca plezuro. Kiel ankaŭ kun aliaj Kongresaj aferoj, mi nur priskribos kelkajn, kiujn mi spertis. Dimanĉon posttagmeze ni veturis aŭtobuse al "Las Wolski" (Wola Arbaro). Tiu bela arbaro kovras monteton altan eble 100 metrojn, kaj ni suprenpromenis laŭ longa kurbiĝanta irejo sub la arboj. Fine ni atingis senarban lokon, kiu vidigis belegan, pejzaĝon de la valo de la Vistulo. Oni babiladis, kelkaj ĝuis ludojn, multaj trinkis—plejparte botelitan orangeadon italian. Tiam oni havis tre bonan oratoran kon-

had an excellent oratorical contest. On Monday and Tuesday the International Concert was given—twice, for a divided Congress, in the Old Theater. Wednesday evening came a most beautiful “Festival of Polish Music,” in the great courtyard of the old royal castle “Wawel.” On Friday afternoon all work gave place to a great excursion to the salt mine at Wieliczka. A great crowd, apparently more than 1,000 persons, filled a special train with enthusiasm and friendliness. Especially noticeable, at our reception in Wieliczka, were troops of boy scouts and girl scouts. A few at a time we descended the mine shaft in the elevator, and then we walked in a long procession through chilly galleries, and halted in great halls hewn out in the solid salt, which were often ornamented with wonderful sculptures of salt. In one of the halls, little Polish girls gave several beautiful dances. Just before we came out of the mine, we encountered loaded cars from the part of the mine now being worked, and secured souvenirs of salt crystals.

In various ways the language needs of the members of the Congress were cared for. We received a good Esperanto guidebook for Krakow, and also one for the whole of Poland; and pictures with Esperanto text were on sale. Especially useful was an excellent map of Krakow, with Esperanto explanations. There was a good supply of Esperanto books for sale at the Congress headquarters. Several eating places used Esperanto menus and had Esperanto waiters or waitresses; this was very acceptable to foreigners who preferred not to leave their nutrition entirely to chance. The Polish Esperantists were very friendly and helpful, and worked hard for the success of the Congress.

---

## Nia Biografio

(Daŭrigata de paĝo 12)

S-ro Fazel fiere tenas la tri diplomojn de E. A. N. A. Li estas dum pli ol dek jaroj ano de l' U. E. A. 1605, de E. A. N. A., de T. E. A. kaj estas Nacia Agento de la Skolta Esperanta Ligo de l'mondo.

Li nun instruas klason de dekkvin knabinoj, kaj funkcias kiel Nacia Direktoro de la Y. P. Dept. de E. A. N. A. Li verkis multajn artikolojn por la Skoltaj gazetoj, kaj aliaj ĵurnaloj ĉi tie en Usono kaj ankaŭ en aliaj landoj trans la maro.

Ni esperas ke S-ro Fazel ankoraŭ tre longtempe gvidos la sorton de la “Young Peoples' Department” por la bono de la gejunuloj kaj por la beno de nia afero.

kurson. London kaj mardon, la Internacia Koncerto prezentigis dufoje por duonigita kongresnaro, en la Malnova Teatro. Merkredon vespere okazis belega “Festo de Pola Muziko,” en la granda korto de la malnova reĝa kastelo “Wawel” (Vavel). Ĵaŭdon venis la balo, en la Malnova Teatro. Vendredon posttagmeze ĉiuj laboroj cedis por granda ekskurso al la salminejo ĉe Wieliczka. Granda homamaso, ŝajne pli ol 1,000 personoj, plenigis specialan vagonaron per entuziasmo kaj amikeco. Speciale rimarkinde, ĉe nia alvena akcepto en Wieliczka, estis trupoj da skoltaj kaj skoltinoj. Plurope ni malsupreniris en la ŝakto per la minlifto, kaj tiam ni marŝis longavice tra malvarmaj galerioj, kaj haltis en grandaj ĉambregoj elfositaj el la salo, ofte ornamitaj per mirindaj skulptaĵoj el salo. En unu salonego, polaj knabinoj bele dancis. Ĵus antaŭ la eliro, ni renkontis ŝarĝitajn minveturilojn el la nun prilaborata parto de la minejo kaj akiris memoraĵojn de salkristaloj.

Diversflanke oni bone prizorgis la lingvajn bezonojn de la Kongresanoj. Ni ricevis bonan Esperantan gvidlibron por Krakovo, kaj ankaŭ unu por tuta Polujo; kaj oni vendis bildlibrojn, ktp., kun Esperanta teksto. Precipe utila estis bonega plano de Krakovo kun Esperantaj klarigoj. Oni havis bonan provizon da Esperantaj libroj por vendado en la Kongresejo. Pluraj manĝejoj uzis Esperantajn menuojn kaj havis Esperantistajn kelnerojn aŭ kelnerinojn; kaj tio bone plaĉis al eksterlandanoj kiuj preferis ne lasi la nutradon tute al la hazardo. La polaj Esperantistoj estis tre amikaj kaj helpemaj kaj multe laboris por la sukceso de la Kongreso.

---

## Kion Vi Scias?

RESPONDOJ

1. Ne tute, ĝi kuŝas proksime de la meza linio de la korpo.
2. Proksimume tridek sekundoj pasas inter ĝia foriro de la maldekstra kora elirejo ĝis ĝia reveno al la sama punkto.
3. Ĉar grandaj kvantoj estas troveblaj tie; ili estas ŝtonigintaj restaĵoj de dentegoj de mamutoj kaj mastodonoj kiuj estis kaŝitaj kaj konservitaj dum miloj da jaroj en la glaciiginta tero.
4. Jes. Polvaj eksplodoj estas kaŭzigitaj de ekbruliĝo de miksaĵo de aero kaj polveroj; ordinare estas amasiĝo de malnova polvo.

## El La Historio Amerika

De N. W. FROST

### “FABELO KAJ HISTORIO”

Iam saĝistoj alportis al reĝo multajn volumojn da historio, sed li forsendis por malgrandigado. Simile ĉiu verko leginda pri historio Amerika estas ĉerpajo el multaj oferdonaĵoj studoj de aliaj studentoj. Ĉi tie pro amplekso-postulo mi ne citos tiujn citindajn aŭ ne. Pro manko da indiĝenaj verkoj trovitaj mi devis sekvi por frua historio *sciencan metodon*, tio estas: konstati la pli probablajn klarigojn teorie ĝis kiam kontraŭoj estos pruvitaj. Do, “Ventokribrado ne grenon mian, afabla leganto.”

Oni ne scias, kiam komence homo dumana travagis la Amerikojn; probable egale frue kiel en aliaj kontinentoj kaj egale malofte. La morojn kaj moralojn tutmonda historio komprenigas, ne tiu ĉi. Glaciepoko edukis homon en Amerikoj kiel aliloke.

Fabele ni povas elekti la nomo-devenon nian de Muleko tra Amaleko ĝis Ameriko. Tiamaniere ni povas kunfandi ŝemidan kaj “kojneĝ” grekan kaj mistikan usonan kaj etnologian kaj historian kaj klarigan fontojn en unu rakonton. La nomo Amalek (sen-reĝ-) sugestas la nesufiĉecon de Indianaj terposedecoj laŭ kristanaj reguloj. Ĉar la Indianoj ne havis reĝon konsakritan de Eŭropa eklezio, oni pridubadis ilian rajton al vivado libereco kaj *feliĉserĉado*. Nia Norda Amalekio estis plimulte lando de nomadaj ĉasuloj Ĉiĉimekoj, kaj de neĝentilaj peltkomercistoj “Lamanitoj” laŭ la legenda termino de Mormon. Jen la regula fabela metodo enkonduki kaj rilatigi historion.

La aŭtoro retenas ĉiujn rajtojn al tiuj elĉerpaĵoj elĉerpitaj el pligranda verko, precipe tamen por garantii al si rajton ĉiam uzadi ilin.

### ELĈERPAĴOJ EL HISTORIO TUTMONDA

Apude al lago Titikaka elkreskis tra jarmiloj civilizacio agronoma. El grenherbo oni evoluigis maizon; el legumenoj aracson kaj fazeolon; el kukurbo, la melopepan kaj aliajn uzablajn por manĝoj aŭ por potoj; el indigo, ktp., tinkturilojn por fibraj teksaĵoj. Fruktoĉasado estis la teraĵo de la antikva lagobazo; apude troviĝas la nitritejo Takna-Arika; eble eĉ en tiuj praepokaj jaroj oni konis birdsterkon, kiel sugestas la nomoj “gŭano”, -hŭan-, Tia Hŭanuko. Ni flankenmetu teorion, ke tiu estis pradravida “Dagona”-“Oana” rasejo “Pantibiblian.” Pli probable fruglaciepoke ĉi tien migris multnombro raso simila al aktualaj indiĝenoj Aŭstralaj. En historiaj epokoj oni severe disdonadis por ekspluati la birdsterkkovritajn in-

sulojn de marbordo kaj mortpunadis mortigintojn de la birdoj. Foje, kie teraĵo estas seka, oni fosis kvarmetre putegon duhektaran, kaj enĵetadis sardinojn de oceano. Kompreneble oni lernis uzadi “balsa” flosboatojn eĉ kun veloj.

La maizplantistaro sendube ekzemplis por inteligentaj najbarnacioj, precipe por tiuj en simila apudlaga nedenseja situacio; al ili sendube vizitadis la kuriozemaj, inter kiuj la saĝaj “serpentoj” pastroj de Kŭino. La kulturado, ne la raso, migradis norden laŭ marbordo de Tia Hŭanuko tra Peruo eble al Te-hŭan-tepek Mehikio; tra la Kŭino de Manabi ĝis la Kŭinamekoj—Ĉu uzantoj de cinkona arboŝelo por febroj en la centramerikaj densejoj? Komence probable estis multe pli facile bloviĝadi per kvadrata velo el katuno en “balsa” boato ol trovi vojon tra la montegoj sovaĝulplenaj, do en tiuj “flugilserpentoj” oni iradis norden por aĉetadi la gumojn “ĉiklan” (maĉadatan) kaj kaŭĉukan, la juvelojn,—perlojn, ktp.—kaj precipe la nemalamikecon de norda lando. Ĉu la Kolja rilatis al la fondantoj de Kulhŭakan, la Akolhua? Ni ne tro akcentu tiajn nomsugestojn eble signifajn.

Ĉe la Kŭina-uloj oriente de lago Tezkuko greksadis sufiĉe malsimila kulturo, kiu al indiĝena greno zizanio (?) estis aldononta maizon, bataton, kukurbon, kaj fazeolon, kaj ŝanĝis flaraduzadon de tobako al fumtrinkado. Sed norde de ili etendis agemigaj sovaĝejoj, kie vagadas ĉasistoj nomadaj Ĉiĉime—(ŝoŝone) ĉiam almitantaj la Kŭinamekojn kaj ilin malpacemigantaj. Tiel ĉi la lagebenajo Anahŭak malsimilas la lagregionon de Tiahŭanuko, kaj apogeis civilizacion preter la malaltaj densejoj sude en lando de la Maizuloj, la Majoj. Ĉu al tiuj ĉi venis foje trans oceanoj ŝipoj de sekretemaj fenikoj? aŭ de ĥinoj? Ĉu eble tia estis Imoke Ĉan, serpentpastro “el Ĉiv-im.” Ne probable estas, ĉar neofte fenikaj ŝipoj hazardis vojaĝon laŭ Afrika-Atlantika bordo eĉ al Kanariaj insuloj—kial esplori dezertejojn de sablo aŭ de akvo? Eble uragano blovus ŝipon al Acoraj sed morto apenaŭ plu forbloviton ŝparus. Tamen eble foje ĝis kabo Sao Roque precipe dum Kartaga imperio. Unu Hanno kaj la Eŭdoksio tradicioj sugestas probablon.

Ĉe Pacifiko ni konstatas malprobablon. La ĥinoj ne tuj okupis tutan Ĥinujon. Efektive ĉiu atesto; harformo, harkutimo, kranio, kiel ankaŭ historio mem, montras adan enmigradon de la nordaj barbaruloj mongolecaj, similaj al Amerikaj “mongoloidoj.” Sen argumentado tie ĉi, ni konstatu, ke de komencejo apud Alasko-Kanado limo raso nordamerika verŝadis sin en Azion allogata ĉiam al la riĉaj valoj de Hŭang kaj Jangci, ne

kulturportanta sed sovaĝa raso, kiu renkontadas tie saĝajn okcidentulidojn kun glifaro babilondivena, civilizigan ĝermon por Ĥinujo. Krom tiuj aŭ kun tiuj ili renkontadis kaj konkere forpuŝadis aborigenan rason, la "Ngu," "Pa ngu" "Ba ngu" "Fan" aŭstraleculojn parencajn al "Pandu," "Ba-ntu," "Puntitoj". Dum la frostegaj vintroj de glaciepoko kaj sur altebenaĵoj feloj estis forfrotintaj la densan harkovron de tiuj movaduloj, do la haŭto restis rozolora. Tra la montara regiono de Indoĉinujo etendigonta sin estis tiu raso en Arjan naciaron konkerontojn al Eŭropo, sed pri tiu migrado de mikstrasuloj okcidenten ni nun ne skribu.

Kompreneble enmigrado de nordamerikanidoj puŝadis aliajn "Pa-ngu" surmaren precipe dum unua jarmilo antaŭkrista, kiam "Ĝuŭ" reĝaro konkeradis por si la riverujon Jangci kaj aliaj ĥinoj koloniadis Fuhjen kaj "Kjaŭ ĉi" t.e. la Kŭang provincojn. Sendube al Formoso kaj probable tra Rju Kju insularon en Kju ŝu, Ji-pen (Japanujon), migradis aliaj, kaj en Filipinan insularon aliaj.

Ne ekzistis tiam la Malajoj, nek la forta hinda-ideara raso, kiu estos aktuale "Polinezianoj." En la insulegoj troviĝis Papuanoj frizharuloj, aŭstralecaj "Melanezianoj" kaj nigruletoj Hotentot-similaj el antaŭglaciepoka periodo, la "Koroppok-Kunkura" (Kunguratoj, "Gaŭgjuroj," "Se mang") "ter-araneoj," kiuj ne konstruas domojn, sed loĝadas ŝirmejojn sinkaŝantaj, hontaj, nudaj, mizeraj oferantoj al pli altaj Papuanoj aŭ Daj-ak, aŭ Taj-ak, aŭ Ajun aŭ "Panku." La Papuanoj konis sindefendadi, kiel ankaŭ Ajnuoj kaj Dajakoj, do kien formigris aliaj forpuŝataj Pa-nku?

Ĉenoj da insuletoj etendas por marspertuloj facile atingeblaj unu post alia de Filipinaj ĝis Haŭajaj; de Rju Kju ĝis Taŭmotu. Nemulte plidistance staras la izolaj Easter ("Paska") insulo kaj San Felipe kaj Sudameriko. Estas vere, ke oceankurentoj malfavoradas, sed jen vojo por konstanta marspertigado. Kun forta ŝipo oni povus en unu jaro veliri kaj hejmeniri ĝis la Perua marbordo, la sola granda tiudirekta haltejo. Tamen ni ne intencas aserti konstantan komunikadon; efektive ni malkonstatas tion; unufoje aŭ kelkfoje venis posedantoj de Pa-nku saĝeco, idearo, religio, civilizo ĝis Peruo.

Tia estis laŭ ĉiu probable origino de la kulturo kaj dinastio Jupankŭi (Kŭiĉua). Kun si ili portis probable kŭip-pu- abakosimilan nodŝnuradon—krom astronomion kaj kutimon maĉadi folion kun kalko (kukan).

La kalendaro de Kopan en Centrameriko estis fiksita laŭ triŝtonfenestrumoj astroobservaj konataj en Pacifika insularo kiel torii (arĝe: Thur, door, dvor, ktp.). Tiuj "kavejoj" verŝajne multe helpadis je mirakloj de ilia pastro. Tra kavejo sur piramida pinto povus paŝi "de stelo" sanktigito, ĉu ne? De kavejoj Aztlan venis diluviŝparitoj de

Anahŭak; de kavejo Tolanzŭiva venis la Majoj; de kavejo venis la sep ŝparitoj, kiuj praavas Peruan popolon. Pardon enĉielan ŝajnis tia "kavejo" sur montpinto; pardon enteran tia pordo se montpasejo, kaj volkana kratero aŭ vulkanflua ruo tra terkrusto ekzemplis eninferan pardonon. Kun si la Jupangŭoj portis desegnojn kaj solenajn ilojn de Azio. Laŭ Maja legendaro la "vira" astro Venuso estas paĝio al suno ina kiel laŭ japanoj, tamen en Sudameriko la azia kalendaro ne estis etendigonta, ĉar oni kalkuladis per rikoltoj kaj la tropiko provizadas ĉiujare rikoltojn po du; do dek, cent, kaj mil rikoltoj- ne jaroj, estis tie kalkulbazo (Kp. la rikolt-kalkuladon en Formoso kaj la Babilonian "sos"); en la norda Maja ŝtato simile oni solenadis jarkvinopojn, sed la sezonoj diversaj enkondukigis aliajn datsistemojn.

En Majalando regadis kleruloj-pastroj, kiuj lernadis uzadi glifojn nomkapajn (?) kaj rifuzis lasadi tiujn ĉi por la memoraj kŭippu, patriota afero en Sudameriko (Kp. la hinduan memorkleron). La pastroj nordaj sendube konservis idealon kleron pastraran ĉe popola mallkero; pro tio fariĝis la timigaj bildoj de venenserpentoj, de ŝamanismecaj kapumoj, la malfacilaj glifoj kiuj similetas globetojn sur ŝnuro, signifantaj, kolore, kaj kalkule, kaj ankaŭ ideoe probable. Oni komprenu, ke nur kvincento da radikoj sufiĉe provizadas glifojn kaj idearon por ordinaraj ideoj de aglutinulo- kiel en ordinara Esperanto minimume mil. (La vortaron neniel konante mi ĉesu divenojn.)

## INTERNACIA KOLEGIO DE NUTRADO

Kuracistoj, Geflegistoj, Prelegistoj, Instruistoj, Gehejmfaristoj, Sanserĉuloj, kaj Malsanuloj profitegas per la unujara korespondada kurso en TROFOLOGIO (la scienco de nutraĵoj) kiu enhavas la sekvantajn plej multvalorajn temojn—BIOTROFIO (la scienco de vivnutraĵoj), THANATTROFIO (la scienco de mortnutraĵoj), TROFO-PROFILAKTIKO (la scienco de malhelpado de malsano per vivnutraĵoj), TROFOTERAPIO (la scienco de la nepra resanigo per vivnutraĵoj), TROFOTEKNIKO (la arto de praktika elektado kaj preparado de vivnutraĵoj), EŬTROFIO (la arto de estetika elmontro de la bongustega, kaj plezuregiga kombino de ĉaj konataj pladoj) k. t. p. estas proponita per la

## INT'L COLLEGE OF NUTRITION, Inc.

512 SO. HOMAN AVENUE  
CHICAGO, ILL.

Bonvole rimarku, tiu ĉi kurso estas eldonita nur en la Angla lingvo. Ni sendos prospekton.

## Spertulara Kunvenejo

*Sub la Redaktado de Esperantisto 5190, eks-L. K.-ano*

### Cu Esperanto Estu Enkondudata en la Lernejojn Devige?

Jen estas la temo pri kiu oni okazigis debaton dum la Spertularo-Kunveno, la 2an de julio ĉe la 24a Kongreso de E. A. N. A. en Milwaukee. Kiel unua parolanto "favore al devigo" S-ro A. F. Doneis el Milwaukee atentigis pri la kreskanta bezono por internacia helplingvo, kaj montris per trafikaj ekzemploj la profiton kiun la studentoj gajnas krom la lingvo-scion kiun ili ricevas per studado de Esperanto.

La dua parolanto estis S-ro A. S. Knapp el Chicago, kaj li parolis "kontraŭ" la devigo. Inter alio li diris ke la devigo havus malbonan efikon je la studentoj, samkiel ĉia devigo je studado, kaj montris ke devigo ne progresigus la studadon kaj majstradon de Esperanto sed male.

S-ro J. J. Sussmuth el Fort Lee, N. J., estis la tria parolanto kaj parolis favore al la devigo. Li certigis pri la granda eduka valoro de Esperanto kaj klarigis ke devigo plirapidigus la ĝeneralan enkondukon de Esperanto, kaj ke ni kiel gepatroj de la venonta generacio devus postuli devigon de Esperanto instruado en la lernejoj.

La kvara parolanto parolis kontraŭ la devigo, kaj li estis S-ro D. E. Parrish el Buffalo, N. Y. Li urĝe konsilis ke oni ĉe ne enkonduku Esperanton en la lernejojn *ne devige* ĉar studentoj nur studus ĝin kiel la plej facila temo sen konsidero de ĝia valoro aŭ de la interna ideo, nur, por la poentoj haveblaj. Li finis dirante "Dum kvardek-tri jaroj nia movado vaste progresis tra la tuta mondo. Ĝi estas ne simpla lingvo, sed ankaŭ io ideala aŭ spirita. Lasu do estonte, ke niaj lernantoj, en la paca trankvilo de la hejmo, ensorbu la solenan majestatan spiriton de la internacia lingvo el nia libraro kaj gazetaro. Lasu al ili ĉe la piedoj de niaj fervoraj disĉiploj de Esperanto, entrinki tiujn glorajn ideojn, kiuj siatempe entuziasmigis la ĝenian elpensinton de nia lingvo. Ĉar ni ja deziras *Esperantistojn*—ne simple homojn al kiuj estis devigata la *studo* de Esperanto.

S-ro H. W. Hetzel el Philadelphia, Pa., estis la kvina parolanto, kaj forte instigis la devigon. Li atentigis pri la devigo de lingvolernado en preskaŭ ĉiuj lern-institucioj kaj la bezonon de lingvo-majstreco por enirrajtigilo al multaj. Li certigis ke la bonaĵo de la studado de Esperanto devus esti devigataj al ĉiuj studentoj.

La sesa kaj lasta parolanto estis S-ro Glen Turner, el Madison, Wis. Li diris interalie "Mi ne volas ke miaj infanoj lernu tian lingvaĉon kia estas

Esperanto! Esperanto havas nenian animon kaj estas morta inventaĵo. Mi preferas ke oni instruu devige la latinan aŭ grekan lingvojn. Krome, la angla lingvo ja estas jam sufiĉe inernacia por mi." Longa ridado kaj aplaŭdo sekvis la vortojn de nia amiko Turner pro lia fakula ripeto de la diroj de neesperantistoj. Nenia decido estis farata pri la debato ĉar tiu ĉi temo estas senfine diskutibla. Tamen, la partoprenintoj estas gratulindaj pro ilia brava partopreno; kelkaj el ili subtenis ideojn kiuj estis kontraŭaj al iliaj kredoj kaj konvinkoj, nur por ke estu debato.

En nia Spertularo Kunvenejo de unu el la pli fruaj numeroj de Amerika Esperantisto ni kritikis la uzadon de la vorto "ŝlosilo" kiam temas pri la malgrandaj Ĉefeĉ vortaretoj. Nia artikolo tamen ĝis nun ne elvokis sufiĉajn leterojn de la Esperantistaro, kaj ni prokrastas pli detalan pritrakton ĝis kiam pli da aprobaj aŭ malkonsentaj leteroj estos atingintaj nin. Ni invitas opini-espriĵojn de la plej diversaj nacioj krom la Amerikanoj, por plej-eble kompletigi la pritrakton de ĉiuj vidpunktoj.

### Internal Understanding

will solve many of the world's problems  
and promote the use of

## ESPERANTO

the Universal Language

Keep posted on your neighbors around the  
Pacific by reading the

## PACIFIC MAGAZINE

a monthly publication giving a digest of  
Pacific affairs. It has been adopted for  
use in many Universities and  
High Schools.

Annual Subscription .....	\$2.50	\$3.00
In combination with Am- erika Esperantisto .....	3.00	3.50
Saving .....	.50	.50

Send Check Today to

PACIFIC MAGAZINE

406 SOUTH MAIN STREET, ROOM 410  
LOS ANGELES, CAL.

## Our Honor Roll



### DONATIONS

Amiko de Troy, N. Y. ....	\$ 6.00
Mrs. Dave H. Morris .....	14.00
J. D. Dower .....	2.00
Henry M. Allen .....	1.00
Charles S. Taylor .....	10.00
Dr. Tobias Sigel .....	4.00

### EXAMINATIONS

*Atesto pri Lernado kun honoro*  
has been granted to

Luther E. V. Anderson, Minneapolis, Minn.

*Atesto pri Kapableco*

Prof. William J. H. Knappe, Clinton, Iowa.

H. L. Woltman, St. Paul, Minn.

Miss Mabel Butman, Allston, Mass.

*Atesto pri Instruado*

A. C. Runkel, Milwaukee, Wis.

James F. Morton, Paterson, N. J.

Karl Froding, Madison, Wis.

Charles H. Briggs, Minneapolis, Minn.

Dr. Lehman Wendell, Minneapolis, Minn.

Rev. John H. Fazel, Topeka, Kan.

Rev. James L. Smiley, Annapolis, Md.

Edward S. Payson, Lexington, Mass.

Miss E. W. Weems, Baltimore, Md.

Miss Ruth E. J. Seavey, Dracut, Mass.

Mrs. Helen Frink, Minneapolis, Minn.

Mr. Henry W. Hetzel, Philadelphia, Pa.

Joseph J. Burita, Chicago, Ill.

### Our New Chapters

#### CHICAGO AND DETROIT

The Esperantists of Chicago have held several meetings recently and have finally organized the *Chicago Area Esperanto Society*. This organization is intended to become the collective representative of the Esperanto movement in the metropolitan district of Chicago, and all other clubs such as La Gradata No. 1, No. 2, No. 3, etc., will be part of this organization. They have applied for a Chapter of the Esperanto Association of North American, and are now

CHAPTER No. 14.

We are glad that this organization was effected so soon after the Milwaukee Congress and we hope that it will foster harmonious co-operation and that the Chicago Chapter will become one of our greatest ones in preparation for the coming World Fair and National Congress of 1933. A most cordial welcome to our new Chapter.

*The Detroit Esperanto Society* has held a Charter since 1911, but the Charter rules were somewhat different than the Chapter rules, the latter meaning real co-operation and support from the national organization, but Detroit has joined us now and we are glad to announce that the Detroit Esperanto Society is now

CHAPTER No. 15.

With the active help of our pioneer, Dr. Tobias Sigel, we are confident that this Chapter, also, will take advantage of the renewed activity of the Esperanto movement in North America. Koran Bonvenon!



## New Books : Novaj Libroj

L. L. ZAMENHOF, ORIGINALA VERKARO, collected and arranged by D-ro Joh. Dietterle, and published by Ferdinand Hirt & Sohn, Leipzig, 1929.

This book of 607 pages, with six facsimiles, a portrait of D-ro Zamenhof, and a reproduction of the first two pages of *La Esperantisto*, is a very valuable collection of the literary remains of the founder of Esperanto. The collection dedicates the book to our Mrs. Alice V. Morris, honorary secretary of the International Auxiliary Language Association.

If one wishes sufficiently to know the initiator of our language, his principles, his feelings, his purpose, his work, and the history of the whole Esperanto movement, one ought certainly to study the original works of Zamenhof.

The collection is arranged as Prefaces, Articles, Treatises, Addresses, Letters, and Poems. Each division is in chronological order within itself. I wish that the collector had arranged the whole collection in chronological order, with a table giving the pages on which the different classes of matter can be found. We would be greatly struck, if we read this book in the order of time, by the clear evidences of the many difficulties which Zamenhof had to meet, the many plans which he originated and endeavored to put in operation, and his own growth in thought and in the development of our language.

In all this great book I find only nine typographical errors.

I wish that both D-ro Dietterle and D-ro Zamenhof had used "ĉefa" and "si" instead of "plej ĉefa" and "si mem."

I wish that the early manner of writing and printing had been represented here.

I wish that the subscriptions to the letters, to all of them, had been given.

I wish that D-ro Zamenhof had always obeyed his own advice, and had used the "je" "as seldom as possible," that is, only "when the right sense does not show us what preposition we ought to take."

I wish that Dr. Dietterle had not corrected Dr. Zamenhof, or had left the text unchanged and had suggested his corrections in the footnotes. For Dr. Zamenhof is right and Dr. Dietterle wrong in the following cases: pp. 67, 90, 102, 134, 498.

What a storehouse we have here!

There is the projected text of the Declaration and its final form, adopted by the First Congress,

held in Boulogne-sur-Mer, the 5th of August, 1905 (p. 237).

A masterly 17-page contrast of Volapük and Esperanto (p. 258).

Zamenhof's plan for Homaranismo (p. 324).

A description of the Internal Idea of Esperanto, in the address to the Second Congress, held in Geneva, the 28th of August, 1906 (p. 368).

An argument and proof that Esperanto only can be the international language, in the address to the Sixth Congress, held in our own Washington, 15th of August, 1910 (p. 393).

In the address to the Eighth Congress, held in Cracow, the 11th of August, 1912, we hear Dr. Zamenhof saying (p. 406): "I beg you that from the present moment you cease to see in me a 'master,' that you cease to honor me with this title. The present Congress is the last in which you see me *before* you; afterwards if I can come to you, you will always see me only *among* you. Name me by my name, name me founder of the language, or what you will, but I beg you, do not name me any more 'master'."

And finally, see (p. 358) the last writing of Dr. Zamenhof, found lying upon his writing table, his last confession, in which the poor man, no doubt feeling that his earthly end was near, sought to correct the teaching of his lifetime by reformulating and recording his beliefs: "I feel that possibly death is not a disappearance . . . that there exist certain laws in nature . . . that something keeps me for a high purpose . . ."

B. C. M.

*La Princo Sankta Emeriko el la Gento de Sankta Stefano*, Mortis 1031. Verkis Dro. Romigo Bodnar. Eta 15-paĝa pamfleto pri la filo de la unua reĝo de Hungarujo. Interesa Rom-Katolika pri-skribo pri sanktuleto kies vivo estas prezentata kiel ekzemplo al Hungaraj junuloj.

CHARLES H. BRIGGS.

*Bengalaj Fabeloj*, Lakshmiswar Sinha, Stockholm. Eldona Societo Esperanto, Stockholm 1, Sweden. Prezo 1 sveda krono.

Tiu ĉi 39-paĝa libreto enhavas tri hindajn fabelojn de la verkinto de Sivaĝi—hinda historio. La libro estas alia provo ke Esperanto povas servi tiel bone al orientuloj kiel al oksidentuloj. La fabeloj estas bonstilaj kaj interesaj al plenaĝuloj kaj junuloj.

CHARLES H. BRIGGS.

## World Correspondence

### Deziras Korespondadi per Esperanto

Tri-liniaj anoncetoj kostas \$.25, en egalvaloraj poŝtmarkoj aŭ respond-kuponoj.

Kun Usonaj ge-Esperantistoj, S-ro Petit, 40 Rue d'Aguesseau, Fives Lille—Nord, Francujo.

Kun seriozaj Usonaj gesamideanoj; leteroj, poŝtkartoj; certe respondos. S-ro Joh. Levandovski, Krywald-Szczyglovice, pow. Rybnik, Silezio, Polujo.

Kun Usonaj samideanoj; leteroj, poŝtkartoj; S-ro Marcel Geffroy, Saint Piat, Strasbourg, Lure et Loir, Francujo.

S-ro Ernst Schervelius, n. Kopparslagargatan 26, Gefle, Svedujo.

Per poŝtkartoj; kun usonanoj; S-ro Jaroslav Bogdalek, Holandshe 19, Olomouc, Ĉeĥoslovakio.

*Interŝanĝo!* Mi deziras interŝanĝi ilustritajn presajojn, ĵurnalojn erotikajn, kaj humorajojn. S-ro Kitanihon—Hioronŝa, Inami-maĉi, Tojama-ken, Japanujo.

Internacia Esperanto Muzeo en Wien, I. Neŭ Burg, dissendas diversajn fotojn pri la muzeo kaj vizitoj de eminentuloj po 1 respond-kupono; krome du diversajn novajn gvidfoliojn pri Wien kaj Aŭstrio kontraŭ 1 respond-kupono. Mendu ilin!

Deziras korespondi pri la arkitekturaj motivoj. S-ro D. Nedkor, str. "Marin-Drinor" 30, Varna, Bulgarujo.

Deziras korespondi pri ĉiuj temoj. S-ro B. Ivanov Dobruĵanski Kvartal, 627-9, Varna, Bulgarujo.

Deziras korespondi pri ĉiuj temoj F-ino Iskra Ribolova, 18 Linio 25, Bulgarujo.

Deziras interŝanĝi bildojn, leterojn, poŝtkartojn, ktp. S-ro Kazu Jasumura, Jokohama-ŝi, Nakaku-Toori-ĉoo III-53, Japanujo.

Deziras korespondi pri la Leĝa sinteno rilate al psikomalsanuloj. ĉu viktimoj aŭ krimuloj? Anoncisto, 34, Balfour Road, Birkenhead, Anglujo.

AL FREMDLANDAJ ESPERANTISTOJ kiuj deziras korespondadi kun la multaj centoj da novaj Esperantistoj en Usono ni konsilas enmeton de anonco en la supra rubriko.

*Students* who wish to correspond with samideanoj in foreign countries will find it profitable to insert a three-line advertisement. Twenty-five cents per copy; \$1.00 per year.



## SHOW CARD LETTERING *Learn at Home*

HERE is the very course you need if you want to get a good paying position as a Show Card Letterer or Sign Letterer, or have a business of your own. This course is complete and practical and especially arranged to meet the needs of the student who studies at home. It was written by E. L. Koller, Principal of the School of Art of the International Correspondence Schools, member of the American Federation of Arts, and The National Society of Craftsmen.

Mr. Koller has had twenty years' teaching experience, and his success in helping other men and women is an indication of what he can do for you.

H. L. Wood, a clerk, made more than \$700 "on the side" before he had completed his course and also won \$125 in prizes. Harry William Lord writes that he has more than doubled his salary as a result of studying this I. C. S. course in spare time. William Whitman, a former wagon builder, now has a sign painting business of his own and is earning nearly three times as much as he did before enrolling with the International Correspondence Schools.

There is no doubt that Show Card Lettering and Sign Lettering offer a real opportunity to ambitious men and women. Just mark and mail the coupon and we'll gladly send you a booklet telling all about the I. C. S. course in Show Card Lettering, or any other subject in which you are interested.

### INTERNATIONAL CORRESPONDENCE SCHOOLS

"The Universal University"  
Box 1269, Scranton, Penna.

Without cost or obligation on my part, please tell me how I can qualify for the position or in the subject before which I have marked an X:

#### SHOW CARD LETTERING

##### ILLUSTRATING

- Business Management
- Business Law
- Banking and Banking Law
- Accountancy (Including C.P.A.)
- Nicholson Cost Accounting
- Bookkeeping
- Private Secretary
- Salesmanship

##### CARTOONING

- Advertising
- Better Letters
- Stenography and Typing
- English
- Civil Service
- Railway Mail Clerk
- Common School Subjects
- High School Subjects

#### TECHNICAL AND INDUSTRIAL COURSES

- Electrical Engineering
- Electric Lighting
- Mechanical Engineer
- Mechanical Draftsman
- Machine Shop Practice
- Railroad Positions
- Gas Engine Operating
- Civil Engineer
- Steam Engineering  Radio
- Surveying and Mapping
- Architect
- Architect's Blueprints
- Contractor and Builder
- Architectural Draftsman
- Structural Engineer
- Chemistry  Pharmacy
- Automobiles
- Mathematics

Name .....

Street  
Address .....

City ..... State.....

## Club Directory—Cont'd

*Chapter No. 14. Chicago Area Esperanto Society.* 2408 Warren Blvd., Chicago, Ill. Pres., Dr. George J. Drews; Sec'y, Alois S. Knapp; Treas., Arthur E. Regal. Meet every Wednesday at 8 p. m., at above address.

*Chapter 15. Detroit Esperanto Society,* 2916 E. Grand Blvd., Detroit, Mich. Pres., Dr. Tobias Sigel; Sec'y-Treas., Miss Elizabeth Stauffer.

*Arlington, Mass.* Arlington Esperanto Group. Meets every other Wednesday at 8:30 p. m. at 60 Oxford Street. Mrs. Esther T. Malouf, Sec'y.

*Baltimore, Md.* La Esperanta Rondeto. Hy S. Randall, Sek., 705 Winston Ave.

*Boston, Mass.* Boston Esperanto Informo. Miss E. J. Meriam, 50 Congress St.

*Charles City, Iowa.* Charles City Esperanto Club, Ellis Bldg. Dr. W. H. Seymour, Pres.; Mrs. Clarence Budensiek, Sec'y; Rev. Budensiek, Treas.

*Chicago, Ill.* La Gradata Esperanto Societo Nro. 1, 1500 W. Cullerton St., Chicago, Ill. Pres., Mr. J. B. Rezny; Sec'y, Mr. V. Popela; Treas., Dr. Leo G. Simonek. Meets fourth Friday of every month at 8 p. m.

*Chicago, Ill.* La Gradata Esperanto Societo N-ro 2a. Meets every second Wednesday at Maxwell's Vegetarian Restaurant, 35 E. Van Buren St. Sec'y, Mrs. Hannah Maxwell.

*Cleveland, O.* Cleveland Esperanto Society, 2735 Prospect Ave., Cleveland, O. Pres., James J. Fox; Sec'y and Treas., Mr. H. M. Duff. Meets first Thursday of the month at Public Library.

*Detroit, Mich.* Pola Esperanto Associo. Mr. B. Lendo, Sec'y, 3596 29th St.

*Duluth, Minn.* Duluth Esperanto Club. Pres., Mr. E. Bauer, Arlington Heights, Duluth; Sec'y, Mr. H. Merry.

*Jersey City, N. J.* Universal Esperanto Brotherhood, Inc., 574 Jersey Avenue. President, John Bovit, 128 Market Street, Newark, N. J.; Secretary, Mrs. H. Tylick, 384 Baldwin Avenue, Jersey City, N. J. Business meetings on second Thursday of every month. Children's class meets Saturday evenings from 6 to 7:30, followed by tea, a club meeting and a social hour until 10. Warren Gould and Camille Katchko, instructors. Publishes quarterly "Esperanto-Lando."

*Lithopolis, O.* The Wagnalls Memorial Esperanto Society. Children's classes each Saturday afternoon. Adult classes each Tuesday evening.

*Milwaukee, Wis.* Bahai Auxiliary Esperanto Group. Meets every Tuesday, 8:00 to 10:00 p. m., at 1124 N. 12th St.

*New York City, N. Y.* Bahai Centre. Meets every second and fourth Saturday evenings at 119 W. 57th St.

*New York, N. Y.* SAT-Rondo Nov-Jorka. Kunvenas la lastan vendredon de la monato ĉe 108 East 14th Street, je la 1a Sa horo. Antaŭsidanto, Ben Odinov; Protokol Sekretario, G. J. Kroes; Korespond-sekretariino, Herta Carstens; Kasistino, Bertha Israel; SAT-peranto, Ervin Dann; Bibliotekisto, Josef Lehn. Informon petu de Ben Odinov, 1930 73rd Street, Brooklyn, N. Y.

*New York, N. Y.* Grupo de Sennaciistoj, 24-29 Merchant St., Astoria, L. I., N. Y. Sekretario, T. Veder. Loka Branĉo de tutmonda organizo. Eldonas ĉiunonatan interesan bultenon "Ĉirkaŭ la Globo." Informojn petu ĉe supra adreso.

*Peoria, Ill.* Organizer, A. S. Mellichamp, 119 Butler St. Classes conducted by A. S. Mellichamp and Norman McQuown.

*Philadelphia, Pa.* Rondeto de Litovaj Esperantistoj, 2833 Livingston St.

*San Francisco, Calif.* The Esperanto Ass'n of

California, 309-11 DeYoung Bldg., San Francisco, Calif. Sec'y, R. Hill. No regular meetings.

*St. Petersburg, Fla.* Sunbrila Rondo, 127 1st Ave., St. Petersburg, Fla. Pres., Roy S. Hanna. Meets at Princess Martha Hotel, Wednesday, at 3 p. m.

*Topeka, Kans.* Topeka Esperanto Association, 1122 W. 8th St., Topeka, Kans. Pres., Captain Geo. P. Morehouse; Sec'y and Treas., Mrs. Lida R. Hardy. Meets first Thursday of the month at 1122 W. 8th St. Two advanced and Beginners' classes.

*Toronto, Canada.* Toronto Esperanto Klubo, Peacock Inn, 99 Yonge St., Toronto. Pres., Elvin J. Bengough; Sec'y and Treas., Harry Wall. Meets 6:30 p. m. at Peacock Inn.

*Worcester, Mass.* Worcester County Esperanto Society. Meets at call of Council, at R. 17 P. O. Dr. Gustave Desy, Pres., Box 450, Millbury, Mass.; Odiorne Gleason, Sec'y and Treas., R. 17 P. O.

## JUST PUBLISHED

### The Concise Course IN ESPERANTO

By L. N. NEWELL

The aim of the book is to give a sound understanding of its grammar and usage as briefly as is consistent with clarity.

16 mo.

124 Pages. Paper Binding.

40 Cents

THE PETER REILLY COMPANY

Publishers - Importers - Booksellers  
133 NORTH THIRTEENTH STREET  
PHILADELPHIA, PA.

## I A L A

International Auxiliary Language  
Ass'n in the U. S., Inc.

Box 118, 525 West 120th St., New York

A Neutral organization for the disinterested study of problems involved in the establishment of a constructed IAL

RESEARCH

INFORMATION AND SALES SERVICE

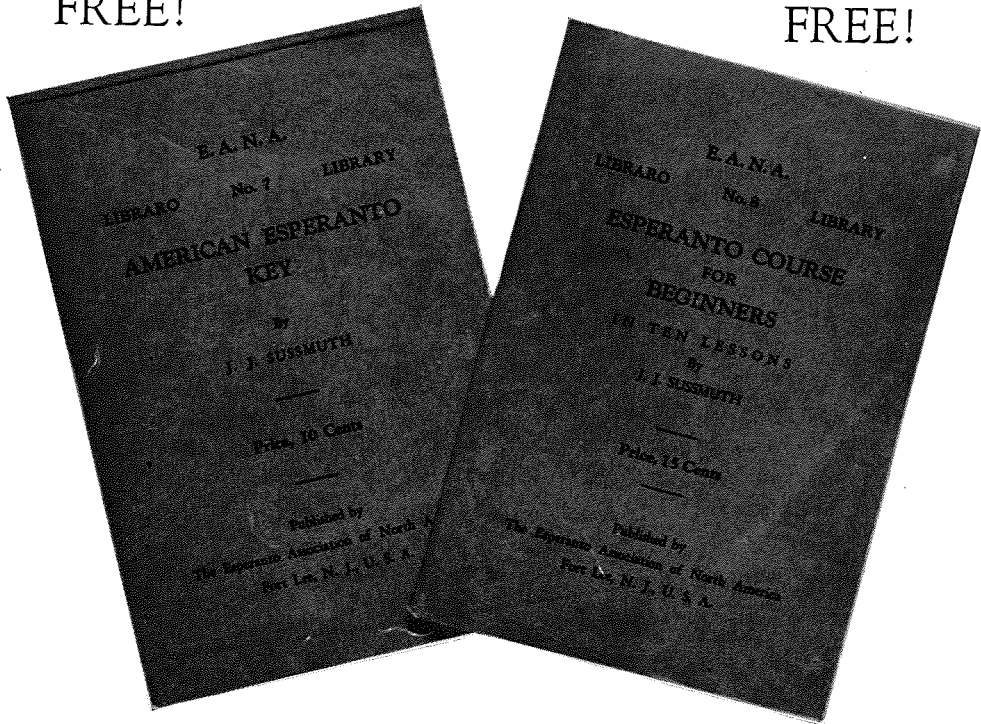
# Special Premium Offer To New Subscribers

Get These Two Books Free With a New Subscription to the "American Esperantist" so that you can *Learn to Read and Enjoy the Interesting Esperanto Stories and Articles* which Appear in the Esperanto Section of

"THE AMERICAN ESPERANTIST"

FREE!

FREE!



"The American Esperantist" is the attractive 32-page bi-monthly official organ of the Esperanto Association of North America, and contains the following interesting and useful departments in English and Esperanto: American and Foreign Esperanto News, Conversational Course in Esperanto, Esperanto Stories and Jokes, Spertulara Kunveno, Nia Biografio, How to Promote Esperanto, Student's Page, New Books, Rotary Page, Esperanto in the American Press, The Philatelic Corner, Foreign Correspondents, Honor Roll, Echoes, Young People's Page, Club Directory, and many illustrations. Subscription price, \$1.00 per year.

## A SPECIAL PREMIUM SUBSCRIPTION TO THE "AMERICAN ESPERANTIST"

GENTLEMEN:

Please enter my subscription to the AMERICAN ESPERANTIST for one year and send me, free of charge, the "Esperanto Course for Beginners" and the "American Esperanto Key," which I am entitled to as a new subscriber. I enclose \$1.00 as the regular price for the subscription.

NAME .....

ADDRESS .....

CITY AND STATE .....

Tear off this Coupon and send with check, money-order or stamps amounting to \$1.00 to  
ESPERANTO ASS'N OF NORTH AMERICA, FORT LEE, N. J.